

Alexander Sustlin, ha-kohen of Frankfurt,
d. 1349

בעה"י

ספר האגודה

סדר קדשים

חברו גאון קדמון רבינו אלכסנדר הכהן זצוק"ל
וכנויו מהר"ר זויסלין מק"ק ורקנבורט והוא הרו"ך זצוק"ל
נדפס לראשונה בקראקע שנת של"א והוג"ה ע"י הגאון בעמח"ס שארית יוסף
גיסו של רבינו הרמ"א

ונוסף בסופו

חידושי אגודה

שנלקט ע"י רבנו המהר"י זוייל זצ"ל

יוצא לאור מחדש בהשוואה עם כתבי יד

ובהוספת הגהות ובאורים

בעזר החונן לאדם דעת

אלעזר ברייזל

פעיה"ק ירושלם תובב"א

שנת תשנ"ד

2

3

לא רבי ישמעאל אומר העומר בא בשבת וכו' עד וחכמים אומרים בין בחול בין בשבת בשלשה כו' א.

י"ד שחל בשבת מפשט עד חזה ב. פר"י הא דאמרינן פרק כל פסולי המוקדשים ג) בפרק בתרא דתמורה ד) אין מרגילין ב"ט היינו להוציא הרגלי דרך פי בית השחיט' ה).

חולה שאמדהו לגרונרות ורצו עשרה בני אדם והביאו י גרונרות כולם פטורים ואפילו זה אחר זה ו). מעשה שבא עומר מננות צריפין ומבקעת עין סוכר שלא מצאו בקרוב ז). הורקנוס מבחוץ ואריסטובלוס מבפני באותה שעה אמרו אסור לאדם שילמד בנו חכמת יונת ח). פר"י לקמן פרק שתי הלחם משמע דשרי, ולמאן דאמר קרא קריאת שמע ערבית ושחרית קיים לא ימוש, יש לומר דמיירי דיש לצורך ט).

אין מושיבין בסנהדרין אלא בעלי קומה בעלי כשפים כו' י). פר"י לידע הדין דאמרי' העושה מעשה חייב. האוחז העינים פטור כדאמרינן פרק ארבע מיתות יא).

כיצד עושין שלוחי בית דין יוצאין מערב יום טוב וכו' יב). אילו יומי דלא להתענאה בהון ומקצת הון דלא למספד בהון ג). להתענות ערב פורים עיין פרק קמא דמגילה יד).

לג כתוב אחד אומר תספרו חמשים יום וכתוב שבעה שבועות טו). פר"י דלא מנינן כי אם מ"ט דהכי קאמר קרא עד ממחרת השבת השביעית שהוא חמשים יום תספרו ולא עד בכלל טז).

7 תנו רבנן וספרתם לכם שתהא ספירה לכל אחד ואחד יז). ולא שלית ציבור בשביל כולן וגבי יובל דכתיב וספרת לך מיירי בבית דין. ושמא צריכין לברך יח).

הגהות וביאורים

לפעם אחד או שני פעמים, וכן במסכת נדה סג, א	ז) משנה סו, ב.	ח) גמרא שם.
בעי רבי ירמיה וכו'.	ט) תוס' שם ארוה.	
פרק רבי ישמעאל	י) גמרא סה, א.	
א) משנה ריש הפרק דף סג, ב. פרק זה בסידור הגמרא הוא פרק ששי. ובסידור המשניות הוא בפרק עשירי.	יא) תוס' בשמעתין ד"ה בעלי כשפים והתוס' מביא ממסכת סנהדרין סח, א.	
ב) גמרא שם.	יב) משנה שם.	
ג) בכורות דף לג, א.	יג) גמרא שם.	
ד) דף כו, א.	יד) בריש מסכת מגילה בדברי רבינו.	
ה) תוס' בשמעתין ד"ה מפשיט דאם מפשיט לעשות גוד שלם או הוא מוציא כל האברים דרך הצואר כדי שלא יהא שום נקב בעור.	טו) גמרא סה, ב.	
ו) גמרא סו, א.	טז) תוס' שם ד"ה כתוב אחד אומר.	
	יז) גמרא שם.	
	יח) לשון התוס' לפנינו „ושמא בית דין סופרין ומברכין“.	

4

פ"י אבל זבה אינה מברכת דילמא תסתור ספירתה כשתראה אפילו ביום השביעי ומכל מקום היא צריכה לספור בפה י"ט).
ממחרת השבת פירש יום טוב או אינו אלא שבת ממש אם כן לא היית מונה נ' אלא פעמים הרבה יותר כו"ס. הא כיצד קצורה וספירה בלילה והכאה ביום כא).

לג אמר אבוי מצוה לממני יומי ושבועי כב). פירש כמה ימים יותר מן השבועות כגון ט"ו ימים שהם שתי שבועות ויום אחד בעומר ויש שאין מונין שבועות אלא כשהן שלימות כגון ז' או י"ד או כ"א עוד רבו פתרונים ונהגו כפירו' ראשון כג).
אמימר מני יומי ולא שבועי אמר זכר למקדש הוא כד). פ"י כיון דספירה דרבנן ספק חשיכה יכול לברך ואם שכח יברך בלילה או ביום עיין פרק קמא דמגילה כה).

מירוח הכותי תנאי היא כו) מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלו שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר כז). משקרב העומר יוצאין ומוציאין שוקי ירושלים מעומרין בפירות כח). משקרב העומר מותר החדש מיד והרחוקין מחצות היום כט). ואמרי' בזמן שבית המקדש קיים האיר המזרח ל).

הגהות וביאורים

יט) הנה רבינו מעתיק לשון התוספות שרגיל להעתיק בשם ר"י, דאשה כשסופרת את ז' ימי נקיים צריכה להוציא כל יום ויום בפה.
בתוס' שלפנינו במסכת כתובות עד, ב ד"ה וספרה לה הגירסה "דבשביל חשש שמא תראה ותסתור אין למנות". ובש"ה שער האותיות (דף קא) כתוב דבשביל חשש זה אין לברך שמא יצא ברכה לבטלה אבל לספור בלי ברכה בודאי צריכה וכתב הש"ה אולי בתוספות שלפנינו נפל טעות ובמקום "אין למנות" צ"ל "אין לברך" והנה יש לנו הוכחה מדברי רבינו כדברי הש"ה, וכמו שכתוב בשם הגדולים אות אגודה כי המעיין בדברי אגודה ימצא וילמד להכריע מדבריו בפירוש התוספות, אמר הכותב: ראוי ונכון ללמד לנשים שיקיימו מצוה זו בשלימות ובכל יום ויום מני ימי נקיים לספור בפה. וביום ראשון לספירתה תאמר היום יום אחד לספירת ימי נקיים וכן כל יום ויום, וכן גם מסקנת חכמת אדם.
והנה אף שיש פוסקים שסוברים שספירה זו אין צורך להזכיר בפה, מ"מ יש לחוש לאלו הפוסקים המחייבים להוציא ספירה זו בפה, והראשון הוא רבינו שמביא חיוב זה בשם ר"י בעל התוספות.

אמר הכותב: הנני באתי בכקשה שטחה מנשי ישראל המאמינים בד' ובתורתו שישתולו ללמד לנשים הצעירות את כל סדר חיי טהרת המשפחה, זאת אומרת להודיע להן סדר בדיקת הפסק טהרה והבדיקות של כל ימי שבע הספירה וכן גם ללמד אותן שכדאי לבטא בפה מלא בזמן שהבדיקה יוצאת נקיה ולומר: היום יום אחד בספירת ימי הנקיים, וכן גם ביום שני וכו' ותבוא עליהן ברכת טוב ויזכו לדורות ישרים מבורך.
כ) גמרא בשמעתין.
כא) שם דף סו, א.
כב) שם.
כג) ובטור או"ח סי' תפ"ט הביא כל השיטות בזה ומסיק כי נהגו למנות כל יום הימים והשבועות.
כד) גמרא
כה) תוס' שם ד"ה זכר למקדש.
כו) גמרא סו, ב.
כז) גמרא סו, ב.
כח) משנה שם. והנוסחא "ומוציאין שוק ירושלים שהוא מלא קמח וקלי".
כט) משנה סח, א.
ל) גמרא שם סח, ב.

פרק רבי ישמעאל דן

התקין רבי אשי אכלי בצפ השרישו קודם לע לך אמר רבא חוזר לד). פ"י כדמוכח לקמן פ"י פיל שבלע מעשה ובלעו דבכורות ופ' כל חטין שירד ילדה שמיב דפ' משוח מלחמה ונוטע חייב משו והענפים סבכו זו מרכיבין עיין פ"י תנא כוסמי

וכורכין אה אחד לברוך מוח ז ואילו מנחו כזית מברכין ה

- לא) משנה בשמעתין
- לב) גמרא סח, ב.
- לג) פשוט שם בגו
- לד) גמרא סט, א.
- לה) תוס' שם ד"ה
- לו) גמרא שם.
- לז) גמרא סט, ב.
- לח) ראה במסכת נ עי"ש.
- לט) גמרא בשמעתין
- מ) התוס' בשמעתין
- סנהדרין נט, ב, וי
- טמא יורד מן השנ
- מא) גמרא בשמעתין
- מב) מסכת סוטה ז

Adret, Solomon ben Abraham

ספר

5

שאלות ותשובות

הרשב"א

חלק ראשון

[כרך א]

חיברו האדם הגדול בענקים, שושנת העמקים, סיני ועוקר הרים, כבודו בדור דורים. מנחת שמן בלולה, מאור הגולה

רבינו שלמה בן אברהם בן אדרת ז"ל

שאלות ותשובות של המלך שלמה בעטרה שעטרה בנופך ספיר וכל אבן יקרה, משם רועה אבן ישראל ולכל בני ישראל יהיה אור במושבותם

ועתה יצא לאור מחדש בהגה"ה מדוויקת. מתוך ספרים עתיקים וכתבי יד, נדפס פעם ראשונה כבולניא שנת רצ"ט ועתה יצא לאור בהדפסה חדשה, באותיות מאירות עינים בתוספת אלפי מדאי מקומות ומפתחות מפוסק ומקוטע בצורה חדשה אשר לא היה עדיין כבושם הזה

שנת תשמ"ט לפ"ק
מכון תפארת התורה
פעיה"ק ירושלים תוכב"א

הנה הרחבתי לכם בדבר שהיא די ברמיזה אחת שהדבר מוכרח בגמרא ומוכרע מן השכל. ועוד תדע כי הרב מורנו ר' משה ברבי נחמן ז"ל היה מתחלה לש בכיתו ושולח פתו לפורני רחוק יותר מעשרה ומחמשה עשר בתים ולא היה חושש. אלא ששמעתי שלאחר מיכן נמנע, ולא מחמת ריחוק הפורני, אלא מחמת שחשש דילמא היה הפורני מלא והיה ירא שמא יתעכב פתו בחוץ מיל או יותר. אבל לחוש לסלוק היד כמו שאמר המורה הזה, זה לא שמענו ואי אפשר. ולא נעשה הרב והגאונים והרבנים חדשים גם ישנים כישנים וטועים גמורים.

גם מה שאמרתם, שמקטפין ומטפיהין מעט פני העוגה במים כדי להדיקה בתנור. ואמרתם **אם יש לחוש בזה משום איסור אם לאו.**

איני רואה בזה שום חשש שלא אמרו אלא בותיקא [פסחים לט, ב] וכיוצא בזה שמבשלין בתוך המים. ואי נמי כעין שבולין לאביי [שם מ, א] שעל ידי הבישול מים מתחמצין מזו ונופלין בוו ואדמבשל אחמועי מחמעא. אבל במדביק פת בתנור מיד הלחלוחית מתיבשת בתנור. שאם לא כן אף אנו נאמר שאילו היתה העיסה רכה אסורה ואין אופין רכין אלא יבשין. וכל מדביקי פת בתנור כן עושין. וכן נוהגין במקומנו ואין אדם חושש לדבר זה.

קכה

שאלתם עוד, בענין מים שלנו [פסחים מב, א] אם נשאבו קודם צאת השמש אם מותר ללוש בהן באותו יום או נאמר דוקא לנו, ואם לנו יותר מליילה אחד בבית אם נחוש לכך.

תשובה מסתברא דוקא שלנו כל הלילה. וכל שכן שמותר אם עמדו בבית לילה ויום או יותר. וכן אנו נוהגין לשאוב יום אחד לימים הרבה.

קכו

שאלתם עוד, מפני מה אין אומרים שהחיינו על ספירת העומר בליילה הראשון. ומפני

בבית הספר. שהרי על כרחנו אפילו מדרבנן דפליגי עליה דרבן גמליאל שמעינן לה דליתה. ותדע דהא על כרחין בתנור קטן עסקינן שאינו מכיל אלא העיסה של אחת מהן. וכן בשאין שם אלא הן לסייע באפיה ובהיסק אלא כל אחת מסקת לעצמה ואופה. והיינו דרבן גמליאל מתיר כדי שלושה היסקין ושתי אפיות. ואם כן אף לרבנן כל אחת צריכה לשהות לאחר עריכה וקטוף כדי היסק אחד. ואם כן על כרחנו נמצאנו למדין שאף לרבנן אי אפשר בלא שיהוי. ועוד דהא אפילו בשאור לרבי מאיר דהיינו שהכסיפו פניו כאדם שעמדו שערותיו מתיר רבי יהודה לגמרי, וכדאמרין בפרק קמא דחולין [כג, ב] שאור דרבי מאיר לרבי יהודה מצה מעליא הוא ולרבי מאיר פטור מיהא. דאלמא אף לרבי מאיר כל שלא הכסיפו פניו מותר גמור ומצה מעליא היא. דעד שלא הכסיפו פניו לרבי מאיר (כל אחד) [כלאחר] שהכסיפו לרבי יהודה. ולרבי יהודה כל שאין בה סדקין מצה מעליא היא כדאמרן.

עברה ולשה מותר. מנא אמינא לה, דתניא אין לותתין את השעורים בפסח. ואם לתת, נתבקעו אסורות לא נתבקעו מותרות. ופירש רש"י ז"ל דהכי קאמר אף על גב דתנא אין לותתין אפילו הכי אין קונסין אותו וכל שלא נתבקעו מותרות. והכא נמי לא שנא הואיל ואנו רואין שלא החמיץ שאין כאן אלא סימני סידוק ולא סימני שאור. אלמא בעלמא שלשה כתיקנה בצונן כל שאין בה לא שאור ולא סידוק מותרת, אלא אם כן שהה כדי שיעור מיל שאנו דנין אותו בבצק חרש. ואף על גב דרב אשי דחה אטו כולהו בחדא מחתא מחתינהו כלומר שזו אסורה אף על פי שאין בה אפילו שאור. דהתם כבר פירש רש"י ז"ל מדין קנס דעבר אדרבנן. ואפילו תמצא לומר דלאו מדין קנס התם שאני דלשה בחמה או בחמין, שאנו חוששין שמא מתוך החם יש בה סדקין מלמטה. ועוד לדבריו מי שאופה פתה לבדה תאמר שתערוך ותקטף כל עיסתה ביחד ועושה כל פתה עוגה אחת כדי שלא תגביה ידה מן האחת כשתקטף את השניה. וכן בהכנסת פתה בתנור אם תדביק עוגה אחר עוגה נמצאת מן הראשונה ואילך חמץ ואסורה. ואין דברים אלו אלא מן המתמיהין. ואם יאמר שלא בסלוק ידיה מיד אמרנו, אם כן נשאל ממנו אי זה שיעור נתן לזה, ולמה לא נתנו בו חכמים שיעור. אלא כל שאין לאסור שהייתו שיעור מוכיח על עצמו שאינו מדברי חכמים וכזה לא נמצא בכל התלמוד. או שתאמר עד שיהו בו סימני חימוץ כסדוק כלל. או תאמר במיל או חצי מיל וכיוצא בזה. או שתאמר עד שיהו בו סימני חמוץ ושאור. ואם כן כל מי שאוסר יתן לנו שיעור זמן ונדעה.

קכז

שאלת הא דאמור רבנן אמור לאדם לתרום שלא מן המוקף ודרשינן לה בספרי נלפנינו פיתא על פסוק זה, וגדרש בירושלמי תרומות פ"ב ה"א, וראה הידושי רבינו גיטין פ', ב ד"ה וכי נחשדו, ולקמן פי' רצן מדכתיב [במדבר יח, כו] והרמותם ממנו, מן המוקף לו. ופירש"י ז"ל [ראה תוס' גיטין פ', ב ד"ה לתרום] דילמא ההוא דסמיך עליה נרקב או נאכד ונמצא אוכל טבלים. ולפי דבריו קרא אסמכתא בעלמא הוא. אבל בתוס' נשם ד"ה וכן אמרו דדרשא גמורה היא מדאמר עלה התם בספרי כל התורה כולה למדה ומלמדת חוץ מזו שמלמדת ואינה למדה. וקשיא לי ההוא עובדא דיבמות דפרק האשה רבה [נג, א דר'] ינאי עשר מפירי דביתיה אפירי דמייתי אריסיה בערב שבת משום כבוד שבת. וסמכי לה אקרא ודברים יד, כגן דלמען תלמד ליראה את ה' אלהיך כל הימים. ואם איתא כדברי התוספות היכי דחי עונג שבת איסורא דאורייתא, והלא אפילו בין השמשות לא התירו הפרשה גופא משום עונג שבת.

תשובה ודאי דרשא גמורה היא ודאורייתא היא כדברי רבותינו בעלי התוספות ז"ל. ואפילו היו שתיהן לפניו צריך להקיפן. וכדתנן [טכול יום פ"ד מ"ב] אשה והיא טבולת יום לשה את העיסה וקוצה הימנה חלה ומנחתה בכפישא או בארוחתה ומקפת וקוראה שם. אלמא אפילו שתיהן בפניה צריכה להקיפן ולהדביקן זו לזו כדי שיראו אחת דגורת הכתוב היא דכתיב ממנו. וההיא דיבמות גופה הכין מוכחא בהדיא. דגרסינן התם אתא לקמיה דרבי חייא אמר ליה שפיר עבדת זיל אכול, דתניא למען תלמד ליראה את ה' אלהיך כל הימים, כל הימים אלו שבתות וימים טובים. למאי הלכתא אילמא לעשורי ומיכל איצטריך קרא למשרי טלטול דרבנן, אלא לאו כי האי גונא. ואם איתא דדרשא דרבנן אף אנו איצטריך קרא למישרי הפרשה שלא מן המוקף דאינה אפילו לחול אלא לדרבנן. ומכאן נראה לי ראייה מוכרחת.

ומאי דהא קשיא לך היכי שרינן איסורא דאורייתא משום עונג שבת, תו ליכא לאקשווי מיד. שהרי התורה התירתה מדכתיב תלמד ליראה כל הימים. ולא עוד אלא אפילו ליכא קרא לא הוה קשיא לך מיד. דהא אשכחן בכמה דוכתי דדחו חכמים בידים אפילו לאו הבא מכלל עשה לצורך. כרבי אליעזר ששחרר עבדו להשלימו לעשרה

מה שליח צבור אומר הברכה בקול רם, שהרי אינו בא להוציא שום אדם, שכל אחד ואחד חייב לברך לעצמו ואין אחר יכול להוציאו.

תשובה תחלת כל דבר דע ששליח צבור מוציא את השומעים שהשומע כעונה ואפילו לכתחלה.

כמו שאמרו במסכת סוכה בפרק לולב הגזול [לה, ב] אמר רבא הלכתא גבירתא איכא למיגמר מהלילא, הוא אומר ברוך הבא והן אומרין בשם ה' מכאן לשומע כעונה. ואמר רבי חייא בר אבא חכימיא ודרושיא וספריא ורישי עמא אמרי שמע ולא ענה יצא. וגרסינן במסכת ר"ה [נט, א] תני אהבה בריה דרבי זירא כל הברכות כולן אף על פי שיצא מוציא חוץ מברכת הלחם וברכת היין. כלומר כל הברכות של חובה חוץ מברכת הלחם וברכת היין וכיוצא בהן שהן ברכת הנהנין, ומי שנהנה הוא שמברך. ומה שנחלקו [שם לה, א] רבן גמליאל וחכמים בברכות של ראש השנה ויום הכפורים ושל שאר הימים, וקיימא לן כרבנן בשאר הימים שאינו מוציא את הבקי. היינו דוקא בתפילה כדי שיהא כל אחד ואחד מבקש על עצמו. וביחיד שאינו מוציא בתפילה לכולי עלמא אף למי שאינו בקי כטעמא דאתמר בירושלמי [ברכות פ"ג ה"ג] דגרסינן התם כל הברכות כולן אע"פ שיצא מוציא חוץ מן התפילה וקריאת שמע וברכת המזון. תפילה לפי שאין שליחות ליחיד. קריאת שמע כדי שיהא כל אחד ואחד משנן בפיו. ברכת המזון דכתיב [ודברים ה, י] ואכלת ושבעת וברכת מי שאכל הוא יברך. ודוקא למי שהוא בקי אינו מוציא בברכת המזון, אבל למי שאינו בקי מוציא וכדאמרין [נדכות מה, ב] חכם מברך ובור יוצא. וכל שכן בעונה אמן שהאומר אמן כמוציא ברכה מפיו דמי. וכל שכן כאן שאין עיקר המצוה הברכה אלא הספירה. ואם ירצה השומע יוצא ידי חובה על ידו מן הברכה ואחר כך כל אחד סופר לעצמו, כדרך שאנו נוהגין בברכת ההלל.

ולענין זמן כבר נשאלה שאלה זו לראשונים. וכתוב עליה בספר בתשובת השאלה, שלא מצינו ברכת זמן אלא בדבר שיש בו שום הנאה. כגון נטילת לולב שהוא בא לשמחה, ותקיעת שופר לזכרון בין ישראל לאביהם שבשמים, ומקרא מגילה דחס רחמנא עלן ופרוקינן. ופדיון הבן שמברך אבי הבן שהחיינו לפי שיצא בנו מספק נפל. דכל ששהה שלושים יום באדם אינו נפל. וספירת העומר אין בו זכר לשום הנאה אלא לעגמת נפשנו לחורבן בית מאויינו. עד כאן לשון הרב ז"ל.

ו. ה. כתיבת מנחת
 פסח, בן סוף וע"פ;
 פסחים ט, כ; נא"ש שט
 ט"י סימן טו;
 שוט ממנה מגילה
 (כ"ח) [כ] וע"פ;
 ירישת מנחת דף
 (י"ו) [סנה] וע"פ;
 נא"ש בסוף פסחים;
 [מא] מזכירתה;
 מה חמל וכו';
 כ"ס ממין ומוספין;
 [כ];
 לשון עור:

תפטי אפי"ו חל יום ראשון בשנת אומרים לליל שני מעריבים השייכים לשני, משום צורך לספירה (לצדק סעיף ה). משמע לחם חל ז' של פסח בשנת אומרים ציום אחרון מעריבים השייכים לו, עיין מה שכתבתי סימן תרנ"ג [פ"ק ה] דכפונא אין נוהגין כן, אבל בגמרא סוף סוכה [נה, א] משמע דלעולם האחרון נדחה, ע"ש: **א** מתחילין לספור. יקשה הכסף משנה פרק ו' דסוכה הלכה ג' האך מברכין על הספירה ציום טוב שני ולא חיישין לזילותא דיום טוב, דהא מהאי טעמא לא מברכים על הסוכה בשמיני. וי"ל דהתם אומר על הכוס

תפטי (א) מתחילין לספור. אע"ג דגמי יזבל כתיב ג"כ ויקרא כה, ט וספרת לך, וכן צוהו כתיב [שם טו, טז] וספירה, רבנן גמירי להו דהאי וספרת דגמי עומר הוא מנין ממש, מה שאין כן באינן ספירות, כן כתב הר"ן [פסחים טו, ג ד"ה ומחייבין]: **(ב)** וצוהו ע"כ אהר. דכתיב [ויקרא כה, טז] וספרתם לכם, לרין שמהל ספירה לכל אחד, ומעומד, דמנו רבנן [ב] בקמה תחל לספור

סימן תפטי

סדר הפלת ליל שני של פסח וספירת העומר.

ובו י' סעיפים:

א ב' בליל שני אחר [א] הפלת ערבית **(א)** [א] מתחילין [ב] לספור העומר ואם שבח לספור בתחלת הלילה י הולך וסופר כל הלילה י **(ב)** ומצוה [א] על כל אחד ב' [א] לספור לעצמו וצריך לספור ג' [א] מעומד י [א] ולברך [א] תחלה את יום שמיני ערבת הזה, ואם יברך על הסוכה סמרי אהרדי, מה שאין כן כאן. אי נמי כיון דאין בקיאות בקציעה דירחא, א"כ מדינא אין צריך לישב בשמיני בסוכה, לכן אין מברכין, אבל הכא הוי איפכא, דמדינא ז' צריך לספור היום, לכן מברכין, עכ"ל. נשים פטורות מספירה והיו מלות עשה שהזמן גרמא (רמב"ם ממדין ומוספין, ג, ד וכן כתוב צוהר מלוא עמוד שי"ט מ"ד קפ"ג, ז). ומיהו כנר שזויהו עליהו מוצה: **ב** לספור עצמו. וחס יראה שומע הנכרה מהשליח ציבור וסופר לעצמו, דכל הנכרות אע"פ שהוא בקי יולא בשליח ציבור מוך מברכת המזון וקריאת שמע ותפלה (רש"ב) כתשובה מ"ה סימן קכ"ו). עיין סימן נ"ט סעיף ד'. הרי דספירה ליה דעכ"פ צריך שספור בעצמו, וכמו שכתוב בגמרא [מנחות טז, ג] וספרתם שמהל ספירה לכל אחד [ואחד] י, כדרך שאמרו גמי לולב וסוכה מג, [א] ולקחתם שמהל לקיחה לכל אחד ואחד. וצ"ב [ד"ה כתב ה"ר (א)] כתב בשם הרשב"א [שם סימן מנח] שיואל בספירת השליח ציבור, ע"ש, וצ"ע. ואפשר כיון דקיימא לן דשומע הוי כעונה הוי כאלו ספר הוא בעצמו. ופשוט דמומר לספור בכל לשון, ודוקא בלשון שמיני, ואם אינו מנין לשון הקודש וספר בלשון הקודש לא ילא, דהא לא ידע מאי קאמר ואין זה ספירה, כן נראה לי: **ג** מעומד. ואם מנה מיושב ילא (רמב"ם שם, ג, כג):

עשרת זקנים

ז [א] מתחילין לספור פר כ"ו, ויש אומרים ו' לומר בעומר, רק היום אחד, וחו לא כירי י' מורי זקני שיה' המה"ל סימן טז:

את יום שמיני ערבת הזה, ואם יברך על הסוכה סמרי אהרדי, מה שאין כן כאן. אי נמי כיון דאין בקיאות בקציעה דירחא, א"כ מדינא אין צריך לישב בשמיני בסוכה, לכן אין מברכין, אבל הכא הוי איפכא, דמדינא ז' צריך לספור היום, לכן מברכין, עכ"ל. נשים פטורות מספירה והיו מלות עשה שהזמן גרמא (רמב"ם ממדין ומוספין, ג, ד וכן כתוב צוהר מלוא עמוד שי"ט מ"ד קפ"ג, ז). ומיהו כנר שזויהו עליהו מוצה: **ב** לספור עצמו. וחס יראה שומע הנכרה מהשליח ציבור וסופר לעצמו, דכל הנכרות אע"פ שהוא בקי יולא בשליח ציבור מוך מברכת המזון וקריאת שמע ותפלה (רש"ב) כתשובה מ"ה סימן קכ"ו). עיין סימן נ"ט סעיף ד'. הרי דספירה ליה דעכ"פ צריך שספור בעצמו, וכמו שכתוב בגמרא [מנחות טז, ג] וספרתם שמהל ספירה לכל אחד [ואחד] י, כדרך שאמרו גמי לולב וסוכה מג, [א] ולקחתם שמהל לקיחה לכל אחד ואחד. וצ"ב [ד"ה כתב ה"ר (א)] כתב בשם הרשב"א [שם סימן מנח] שיואל בספירת השליח ציבור, ע"ש, וצ"ע. ואפשר כיון דקיימא לן דשומע הוי כעונה הוי כאלו ספר הוא בעצמו. ופשוט דמומר לספור בכל לשון, ודוקא בלשון שמיני, ואם אינו מנין לשון הקודש וספר בלשון הקודש לא ילא, דהא לא ידע מאי קאמר ואין זה ספירה, כן נראה לי: **ג** מעומד. ואם מנה מיושב ילא (רמב"ם שם, ג, כג):

חק יעקב

והוא מדברי הרשב"א בתשובה [שם סימן מנח] שהביא בב"י [ד"ה כתב ה"ר (א)], אכן הספירה מתמעט מן המקרא להדיא וספרתם שיהא הספירה לכל אחד ואחד, כמו דררשינן [סוכה מג, א] ולקחתם דגבי לולב שיהא לקיחה לכל אחד ואחד, הוא הדין כאן. וכן משמע בתוספות ריש פרק לולב הגזול נכט, ב ד"ה בעינן. אע"ג דדעת רוב הפוסקים דספירה בזמן הזה דרבנן, מכל מקום כעין דאורייתא תקון, והוא פשוט ממשמעות הפוסקים. וכן כתב הלבוש [סעיף א] (והמ"ם) [והמ"א] י' [פ"ק ב]. אך לבסוף העלה בשם הרשב"א שהביא בב"י דאף בספירת השליח ציבור יצא, וזה אינו, דכוונת הרשב"א רק על הברכה דוקא, וכמו שכתב להדיא בתשובתו סימן קכ"ו. ומה שכתב הב"י בספירת השליח ציבור, הוא לאו דוקא, כמשמע ומבאר מתחלת סוף לשונו ודבריו, ע"ש בב"י. וכן מבאר להדיא משמעות הרב בסמן סעיף ג' בהג"ה, שהוא מדברי הרשב"א שבב"י, דאברכה קאי: **[ה]** מעומד. ובדיעבד אם ספר מיושב יצא: **[ו]** ולברך. הא דמברכין על ספירה זו ולא על ספירת נידה וזבה, כתב בתשובת רדב"ז סימן כ"ז [ח"ד סימן אלף קנ] כיון דספירת ז' נקיים אינו מצוה הכרחיות, שאם לא רצתה להזקק לבעלה ולהכנס למקדש ולאכול קדשים אלא להשאיר טמאה, הרשות בידה, לפיכך אינה מברכת על ספירתה, עכ"ל. וקשה דאם כן איך מברכת על טבילתה, וכן על השחיטה, וכהאי גוונא הרבה ברכות, אלף כיון דעכ"פ כשרצתה לטבול לבעלה צריכה לספור ולטבול, אמאי לא מברכת עליה. והו, דלמאן דאמר [נומא פח, א] טבילה בזמנה מצוה מאי איכא למימר, לכן נראה לי טעם הראשונים עיקר כמו שכתבו חוספות בכתובות דף ע"ב [ע"א ד"ה וספירה] ושאר פוסקים לפי שאם תראה חסור למפרע, לכך אינה מברכת. ואף לדעת הפוסקים דבתענית יחיד אומרים ענינו בשחרית אף שאפשר שיארע אונס ויסתר תעניתו, תירץ הרדב"ז שם מכל מקום הוי תענית שעות, מה שאין כן בנידה דסתרה לגמרי, עכ"ל. ולענין נראה דבלאו הכי לא קשה מידי, דאונס לא שכיח, מה שאין כן בדמים המצויים באשה מליאה דם, וק"ל: **[ז]** תחלה. והא דאין מברכין זמן אספירה, לפי שליכא שמחה והנאה בדבר, כן כתבו הראשונים. ובמהרי"ל [הלכות ספירה

תפטי [א] הפלת ערבית. ואומרים מעריבים השייכים לליל שניה אף אם חל יום ראשון בשבת, דבשאר חגים אם חל יום ראשון בשבת אומרים בליל שניה המעריבים של יום ראשון, והשניה נדחה (וכמו שכתב המ"א ריש הסימן שכן עיקר בש"ס דסוף סוכה בהא דאמרין שם ימרטו ידחה, ודלא כמנהג פוזנא), מכל מקום ביום ב' של פסח אומרים לעולם המעריבים השייכים ליום, משום ביכור לספירה, וכן נוהגין: **[ב]** מתחילין לספור העומר. והא דמברכין על ספירת עומר ביום טוב ולא חיישין דאחי לזולתי ביום משום דאחי לזולתי ולומר שאין זה שמיני רק שביעי שהוא חול המועד, דהרי מברכין על הסוכה, וא"כ הוא הדין כאן אתי לזולתי ולומר שהוא חול המועד כיון שמברכין על הספירה, ולא ספק יום א', שהרי כתיב [ויקרא כג, טז] ממחרת השבת חספת, דהיינו ממחרת היום טוב, עיין במ"א [פ"ק א] מה שכתב בשם הכסף משנה ישב על קושיא זו, ועיין בתמים דעים סימן רמ"ה בהשגות הראב"ד [על בעל המאור, פסחים כה, א] ובר"ן פרק לולב וערבה [סוכה כב, ב ד"ה הלכתא] ומהרש"ל בתשובה סימן ס"ח שכתבו ישרים אחרים על קושיא זו, ועיין לקמן בטי"ז סוף סימן (תרס"ט) [תרס"ז]. ואפשר עוד לחלק, דהתם חיישין דאחי לזולתי ולומר שהוא עדיין חול המועד שביעי של סוכות, כיון שמברכין לישב בסוכה, מה שאין כן כאן לא חיישין דאחי לזולתי ולומר שהוא חול המועד ולעשות בו מלאכה, דהא לא הבדיל על יום טוב ראשון עדיין באיסור הראשון קיים כל שלא הבדיל, ולא חיישין כולי האי דאחי להבדיל גם כן נגד תקן חז"ל והמנהג, וק"ל: **[ג]** על כל אהר. ונשים ועבדים פטורות, משום דהוי מצות עשה שהזמן גרמא, כן פשוט בכל הפוסקים. ומיהו כבר שוויה עליהו הנשים חובה, כן כתב המ"א [פ"ק א]: **[ד]** לספור עצמו. לשון אגודה במנחות [סימן לב] וספרתם לכם שיהא ספירה לכל אחד ואחד, ולא שליה ציבור בשביל כולם. וכן הוא משמעות הש"ס [מנחות טז, ב] ופוסקים ראשונים, וכן כתב הרשב"א בתשובה [ח"א] סימן קכ"ו להדיא. ואף על גב דשומע הוי כעונה, היינו דוקא לענין ברכה, כמו שכתב הרב בסעיף ג' בהג"ה, שצרי תשובה

זגרות והערות

ז [א] ראה מה שהסרי הגהות הגרי"ב על י"ש טוף פסחים. וראה י"ש נכדכי יוסף סימן ז' וז' ובענין המאור שם, ו עוד מדרש תנאים דברי טו, ע';
 ראה משנלות זכב לעיל סימן ספי אות א';
 תוספת מהדורא אמ"ד ז, ע"פ לשון הגמרא שם:
 תוקן במהדורא דהרשב"א ע"פ ע"פ כמ"י;
 בזמנא לתקן דמקמא וק"ס כתוב "אין מברכין";

תפטי
 פ
 דין ביובל
 מקום י"ד
 קיימא לן
 מה שאין
 וחק יעקו
 דרובא כ
 והרדב"ז
 נקיים. וז
 ספירה ז'
 וספירת ז'
 אחד מאן
 דיומא, ד
 ז"ל: ( )
 ואי"ה ש
 כל ישראל
 כן ביובל
 לן [כדלע]
 ח' הביא
 ציבור וז'
 יכול, דא
 בן עיר:
 תרפ"ט ו
 בברכות,
 מחויב ב
 ערבות ו
 ערה בס
 מצות הו
 אדם]. ועי
 ומאי שו
 מחויבת
 נמי נשי
 הוא הד'
 רע"ג נ
 דלא שי
 להכנס,
 מוציא י
 ספק טפ
 עיר מזו
 וכפירוט

תפטי
 טו"ח פ
 עומד, ט

תפטי
 המועד
 כו' ימו
 אומרים
 חול המ
 זביוס ג
 ער שבי
 יום שש
 כו'. ע'
 לישב י
 בסכה י
 סמוכים
 ספירה
 מברכין
 זילוחא

תפטי (א) בליל. ואומרים המעריבים השייכים לליל שני אף אם חל יום

תפטי (ב) וי"ו עיני דאר היום ויניו רשאלת יעביש וחי"א סימן סל"ט

הוצאת מוסד ש"ס תר"ן תש"א

ספר

שאלות ותשובות

דבר אברהם

חלק ראשון

(מסימן כא עד סימן מ)

כולל

שאלות ותשובות חידושי הלכות וביאורי סוגיות

מאת

הגאון הגדול נזר ישראל ותפארנו הצדיק הקדוש
מרן ר' אברהם דובער כהנא שפירא זצוק"ל
אב"ד דק"ק קאוונא ליטא

* * *

סדר מחדש

באותיות מרובעות מאירות עינים בהידור רב
בתוספת מפתחות הש"ס ומפתחות עינים
לתועלת הלומדים
בעיה"ק ירושלים ת"ו שנת תשנ"ט לפ"ק

ולא נכון הוא מה שמאחרים את המילה גם שלא בזמנה שלא לשום צורך כ"א בשביל הקרואים עד שיתאספו, וראוי לעורר על זה:

[אחר שיצא ספרי בהוצאה ראשונה חברו עלי חברי בהשגותיהם על הוראה חדשה זו שלא כדברי האחרונים ו"ל הנ"ל ותשובתי עליהן הלא כתובות על ספרי חלק שני סי' א', ב' ג', ד']

סימן לד

מי שהיה בדרך רחוקה בין א"י והיה מסופק במנין ימי ספירת העומר אם הוא עומד בשלשה לספירה או בארבעה אם יכול לברך ולספור מספיקא שני מספרים היינו היום שלשה ימים היום ארבעה ימים

[א] הנה בפשוטו נראה שאין ענין הספירה שיוציא מלות המספר מפיו אלא עניינה שידע ויחלט אצלו מדעת ומהחלט המנין שהוא סופר ובלאו הכי לא מיקרי ספירה כלל אלא קריאת מלות הספירה הוא דהויא ולא ספירה עצמה. ובוזה נראה לי להסביר בטעמו של המג"א (סי' תפ"ט ס"ק ב') שכתב דאין סופרין אלא בלשון שהוא מבין ואם אינו מבין לה"ק וספר בלה"ק לא יצא דהא לא ידע מאי קאמר ואין זה ספירה עכ"ל. וראיתי בשו"ת שאילת יעבץ (ח"א סו"ס קל"ט) שחולק עליו וסובר דאפילו אם אינו מבין לה"ק סופר בה ובאמת טעמא בעי מנ"ל להמג"א דבעינן שיבין לה"ק, והרי כתבו התוס' סוטה (דף ל"ב ע"א ד"ה ק"ש) דהלל וקידוש וברכות המצות נאמרים בכל לשון אפילו אינו שומע, ומנ"ל דבספירה בעינן הבנת הלשון דוקא והא דבק"ש בעינן שיהא שומע את הלשון כדמוכח מתוס' שם וכמ"ש המג"א (סי' ס"ב סק"א) הוא משום דאמרינן שמע בכל לשון שאתה שומע והיינו הבנת הלשון כמ"ש

המאירי בחי' לסוטה שם וז"ל ק"ש דכתיב שמע בכל לשון שאתה שומע ר"ל שיהא מבין את הדברים עכ"ל. וכן באידך מילי דחשיב במתניתין דנאמרינן בלשונם שלדעת התוס' נראה דבעינן שיבינו דוקא, בכולו ודאי טעמא איכא, סוטה משום קבלת שבועה שאי אפשר אלא כשהיא מבינה את הלשון של כהן וה"ה בשבועת העדות ושבועת הפקדון, וידוי מעשר דגמרינן התם אמירה אמירה מסוטה וק"ש כדאמרן [אך בתפלה וברהמ"ז לא נתברר לי טעמא ושמא י"ל בתפלה משום דעיקרה בלב כדתנינן בתענית (דף ב' ע"א) ולעבדו בכל לבבכם איזו היא עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפלה ובלב היינו כוונה וכשאינו מבין את הלשון אין כאן כוונת הלב]. וא"כ בספירה מנלן דבעינן שיהא מבין את הלשון. ולפי הנ"ל מוסבר יפה דדוקא גבי ק"ש ודכוותה שהן רק קריאות ואמירות לחוד שפיר לא הוה בעינן בהו מסברא שיבין את הלשון דאפילו כשאינו מבין מ"מ לא יצאו מכלל קריאה ואמירה, ר"ל שהוא נקרא קורא ואומר אף כשאינו מבין, ולכן הוצרכנו לקרא דשמע בכל לשון שאתה שומע ללמד שיהא מבין את הלשון וכן בכולו אינך מילי, אבל בספירה לא בעינן כלל קרא לגלויי שצריך להבין את הדברים לפי שמצד עצמן אין ספירה ומנין אלא כשהסופר והמונה יודע ומבין את המספר ואל"ה הוה רק כקריאת המלים בלבד ולא כספירה ומנין, והוא פשוט מאד. ומ"ש בשאילת יעבץ שבמק"א הוכיח מדברי התוס' דלא כהמג"א וסופר גם בלשון שאינו שומע, נראה דמסתמא כוונתו לדברי התוס' אלו במה שהקשו אמאי שייר הלל וקידוש וכו' ותירצו וז"ל ונראה דהני נאמרינן בכל לשון אפילו אינו שומע הלכך לא דמי להני דמתני' דנאמרינן דוקא בלשונם עכ"ל, ומזה מוכח דבספירה נמי יוצא בכל לשון אע"פ שאינו שומע דאל"ה תקשה כקושיית התוס' אמאי שייר ספירה.

מילה יום עשה מחר אילה זסור ה זו איני חיא פא צ"ג דף וס' חה י"י ש" קה ול ל: ד ין (ה ה ז

אך באמת אין זה מכריח כלל, די"ל דדוקא הני נקט במתני' דנאמרין בלשונם משום דהו"א בלה"ק דוקא, סוטה ויודוי מעשר משום דהוה גמרינן אמירה אמירה מלויים וק"ש דהו"א והיו בהוויתן יהו כמבואר התם בסוגיא וכן בברהמ"ז כתבו התוס' (דף ל"ג ע"א ד"ה ברהמ"ז) דהוה גמרינן מברכות הר גרזים, וכן בשבועת העדות והפקדון הוה גמרינן קול קול ממש כמ"ש התוס' שם, אבל בספירה לא היה סלקא אדעתין כלל דליבעי לה"ק ולכן לא תנא לה. והא דהקשו התוס' אמאי לא תני הלל וכו' צ"ל דמשום דאית להו מטבע קבועה בלה"ק הו"א בלשון הקודש דוקא והו"ל לתנא למיתני דנאמרין בכל לשון, אבל ספירה מהיכי תיתי לן למימר בלה"ק דוקא דתיבעי מתני' לאשמעינן דבכל לשון:

[ב] ובהיותי בהאי עניינא הנני להעיר אגב אורחא בהא דפסק בשו"ע או"ח (ס' ס"ב) דיכול לקרות ק"ש בכל לשון וכתב המג"א (סק"א) דמתוס' רפ"ז דסוטה מוכח דדוקא כשמבין הלשון יעו"ש, ולענ"ד דברי המג"א צ"ע טובא. דו"ל התוס' אלו נאמרין בלשונם ופירוש כל אדם בלשונו שהוא שומע לאפוקי למדי שאינו אומר בלשון פרסי אם אינה שומעו אבל בכל לשון משמע בין שומע בין אינו שומע ובגמרא לא משמע הכי עכ"ל ועיי' במה"פ רפ"ז דסוטה שנדחק בביאור דבריהם היכן לא משמע בגמרא הכי. ונראה לי בכוננתם, דהנה טעמא דמילתא דצריך בכל הני הבנת הלשון הוא משום דאמרין בירושלמי סוטה(פ"ו ה"א) כתיב ואמר הכהן לאשה בכל לשון שהיא שומעת דר"י א"ל ר"י ואם אינה שומעת למה היא עונה אחריו אמן כו', הרי דבסוטה בעינן הבנת הלשון וכן בשבועת העדות והפקדון ויודוי מעשר דגמרינן מסוטה, ובק"ש צ"ל כמש"ל משום דדרשינן שמע בכל לשון

שאתה שומע דהיינו שישמע את הלשון וזהו הפירוש של שמע, אבל קשה טובא ע"ז דלהלן (דף ל"ג ע"א) אמרינן לימא קסברי רבנן כל התורה כולה בלה"ק נאמרה דאס"ד בכל לשון שמע דכתב רחמנא למ"ל, ולשיטת התוס' אין זו קושיא כלל דאצטריך שמע לאשמעינן שיבין דוקא את הלשון שהוא קורא בו, אע"כ דאין במשמעות של שמע ענין הבנת הלשון וממילא אפילו כשאינו מבין אותו נמי רשאי לקרות בו דמנ"ל למימר איפכא. ובירושלמי דגרס במתני' אלו נאמרין בלשונם דמשמע דצריך ככולהו להבין את הלשון וק"ש בכלל, באמת לא גמר ק"ש מן שמע אלא מודברת בהם שקורא בכל לשון שהוא מדבר ואפ"ל דמינה מוכח נמי שיבין את הלשון שהוא קורא בו כמו אותו הלשון שהוא מדבר בו תדיר שבודאי הוא מבין אותו. ולפי"ז נראה לכאורה דלש"ס דילן דלא יליף מודברת אלא מן שמע א"צ להבין את הלשון שהוא קורא בו, ותמי' על המג"א שסתם את הדברים כהלכה פסוקה והרי התוס' גופייהו מסיימי דבגמרא לא משמע הכי. ומ"מ ביכו"כ לא יונחו לן דברי המאירי שהבאנו לעיל שכ' דפירושו של שמע הוא שיבין את הדברים ותקשה לדידי' מאי פריך הש"ס שמע ל"ל הא צריכא טובא לאשמעינן שיהא מבין בלשון שהוא קורא כמש"ל וצ"ע: L

[ג] ומעתה דכשאנו מבין ויודע את מספרו מדעת לא מיקרי מנין וספירה כלל א"כ בנ"ד במסופק בימי הספירה בודאי אינו מונה שני ימים מספקא, דהאיך יאמר היום שלשה ימים היום ארבעה ימים דאיוה מספר הוא שאם אפשר שהוא שלשה ואפשר שהוא ארבעה א"כ לא הוי מספר כלל שהרי אינו מכיר ואינו יודע בהחלט את המספר שהוא מונה בשלמא אי הוה אמרינן דספירה בלא הבנת הלשון מהניא שפיר היה מקום להסתפק בזה, אבל למ"ש דבעינן הבנה דוקא

מפני ידיעת המספ
ידיעה כלל וכן אנ
בימי הספירה ומנו
יתרמי שיכוון למנ
שכוון מ"מ לא יצא
ידע בב

ובזה נ"ל לתרץ
שלהי פסחי
ספירות מספק עו
בקיאינן בקביעי דיו
ועיקר הקושיא הו
לנו לספור שתי נ
מספקא להו ועשו
דברינו הנ"ל נראו
היו נוהגין אבותינ
בספירה באמת נ
לספור שתי ספיר
ספירה כלל כמ"ש
הי' תקנה לדבו

[ד] **ובסברא זו**
י
לתוכן כולן פטור
משמע אפילו בין
השמ"ק בשם הרא
רובא הוא רק דינ
דמיעט קרא עש
נמי נתמעט מהכו
על דבריהם מירו
בן ט' לראשון ספ
קילל שניהם כא
מודה ר"י בשאר
קריי דרש ר"י א
הספק, ואם ניו
רחמנא ודאי לא

מכה אביו דמיחייב היכי משכחת לה הא אין אפוטרופוס לעריות כדאמרינן בחולין (דף י"א ע"ב) וכן שמעתי אח"ו מקשים מדאמרינן בקידושין (דף ע"ג ע"א) ממזר ודאי הוא דלא יבוא הא ממזר ספק יבוא, ולהשמ"ק יקשה האיך מצינו איסור ביאת ממזר לקהל כיון דאין אפוטרופוס לעריות הא לא הוי ממזר אלא מכח רובא ורובא נמי לא הוי ודאי אלא ספיקא וקרינן ביה ממזר ספק יבוא:

וע"פ סברתנו הנ"ל בספירה מיושב שפיר, די"ל דעד כאן לא שייכי דברי השמ"ק אלא במנין מעשר אבל בכל דוכתי דבעינן ודאי באמת רובא נמי הוי כודאי גמור, דכיון דאמרה תורה ויל בתר רוב נפיק מכלל ספק והוי ליה כודאי ממש והמיעוט כמו שאינו והוי ודאי אביו ודאי ממזר, ודברי השמ"ק לא נאמרו אלא במנין מעשר דבעינן שבעה"ב ימנה את הטלאים ואין ענין המנין מה שמוציא מפיו מלות המספר אלא עיקרו הוא שידע ויחלט אצלו שכן הוא מה שהוא מונה ואלו היה מונה ומסופק במספרו כעין נד"ד בספירה לא הי' לו דין מנין כלל כיון שאין המנין ברור אצלו, משו"ה אע"ג דאולינן בתר רובא ולוא גם יהא שדין הרוב משווי ליה כודאי מ"מ זהו רק מדינא אבל המונה עצמו מצד מניינו וספירתו הרי המספר מסופק אצלו שאינו יודע ברור את המספר דשמא נתערב בו הקופץ הפטור ומשו"ה לא הוי מנין כלל * ואע"פ שהעשירי קדוש מאליו שלא במנין זהו רק היכא דהוי מנין התשעה כראוי ואפשר לבעה"ב למנותו אבל בכה"ג לכאורה לא וא"כ אין זה שייך אלא במנין מעשר אבל בכל דוכתי דבעינן ודאי רובא נמי הוי ודאי גמור: L

*[הגה"ה] **ובעמדי** בתוך ההדפסה [בהוצאה שניה] העירני חכ"א שע"פ סברתי יוסברו היטב דברי חז"ל מקמאי בנוזר (דף ט"ז ע"א) ור' יוסי מכדי סבר מקצת היום ככולו זבה

מפני ידיעת המספר הרי מנין זה של ספק אינה ידיעה כלל וכן אני אומר גם במי שהיה מסופק בימי הספירה ומנה רק מספר אחד מספק שמא יתרמי שיכוון למספר האמיתי דאע"ג דאיתרמי שכיוון מ"מ לא יצא משום דבשעת ספירתו לא הוה ידע בבירור ואין זו ספירה:

ובזה נ"ל לתרץ מה שהקשה הר"ה בס' המאור שלהי פסחים מה טעם אין אנו סופרים שתי ספירות מספק עכ"ל, ולמ"ש ניהא דאנן הרי בקיאין בקביעי דירחא ואין לנו ספק בימי הספירה ועיקר הקושיא היא רק דמשום מנהג אבותינו הי' לנו לספור שתי ספירות כמו ביו"ט דאינהו הוה מספקא להו ועשו שני ימים מספיקא, אבל לפי דברינו הנ"ל נראה לומר דבר חדש דדוקא ביו"ט היו נוהגין אבותינו לעשות ב' ימים מספיקא אבל בספירה באמת לא היה אפשר כלל לאבותינו לספור שתי ספירות ביחד מספק לפי שזו אינה ספירה כלל כמ"ש ובמקום ובוזמן שהיו מסופקין לא הי' תקנה לדבר וצ"ל שלא היו סופרין כלל:

[ד] **ובסברא** זו יישבתי דברי השמ"ק ב"מ (דף ו' ע"ב) גבי קפץ אחד מן המגויין לתוכן כולן פטורין שהקשו התוס' דלשון לתוכן משמע אפילו בין רבים וא"כ ליבטל ברובא, ותירץ השמ"ק בשם הרא"ש והריטב"א דהא דאולינן בתר רובא הוא רק דינא אבל מידי ספיקא לא יצא וכיון דמיעט קרא עשירי ודאי ולא עשירי ספק רובא נמי נתמעט מהכא דגם הוא אינו ודאי. והוקשה לי על דבריהם מירושלמי יבמות (פ"א ה"ז) גבי ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון הכה שניהם כאחת קילל שניהם כאחת חייב ר"י פוטר כו' א"ר יוסי מודה ר"י בשאר כל הספיקות שהוא חייב ברם הכא קריי דרש ר"י אביו ודאי לא הספק אמו ודאי לא הספק, ואם נימא כהשמ"ק דכל היכא דכתב רחמנא ודאי לא מהני רובא למשווי כודאי א"כ

זו
ד
ה
ב
ל
ז
ע
ז
ז
ז

בעזה"י

ספר

אבני חושן

ביאור ובירור מקיף
על עניני וגדרי שומע כעונה

ונלוה אליו

פתיחה רחבה

על גדרי ודיני שומע כעונה
מלוקט ומסודר מדברי הש"ס והפוסקים ראשונים ואחרונים

חברתיו בעזהשי"ת

שמואל ניימאן

בן אאמו"ר הרה"ג ר' אברהם ניסן שליט"א

פה מאנסי יע"א

שנת תשנ"ג לפ"ק

ממילא שמעת מינה תרתי, דהא כשסופר ע"י שומע כעונה לא קיים מה שהתורה כתבה שיהא ספירה לכל אחד ואחד, דהלא איש אחר סופר בשבילו, ולכן כתב הרשב"א דשמעת מיניה תרתי, הן שאינו מלוב רק על הבי"ד, והן דאין הש"ץ יכול להוליא הקהל ע"י שומע כעונה. ועפ"י מיושב קושיית הפר"ח שגלמוד מכאן דשומע כעונה מדאילטריך כאן למעוטי, דלפי הג"ל הרי הפסוק לא בא כאן למטע שלא נימא שומע כעונה, ורק עיקר הדרשה הוא דלא נימא שהוא מלוב רק על הבי"ד, אלא דממילא שמעת מיניה דאין יכולין ללאת ע"י שומע כעונה וכנ"ל.

ואפילו לכתחילה וכמו שאמרו במסכת סוכה וכו', וגרסינן במסכת ר"ה חגי אהבה צריה דרבי זירא כל הצרכות כולן אע"פ שילא מוליא חוץ מצרכת הלחם וצרכת היין וכו', וכל שכן בעונה אמן שהאומר אמן כמוליא צרכה מפיו דמי, וכל שכן כאן שאין עיקר המלוב הצרכה אלא הספירה, ואם ירצה השומע יולא ידי חובה על ידו מן הצרכה ואח"כ כל אחד סופר לעצמו כדרך שאנו נוהגין בצרכת ההלל, עכ"ל. ומבואר דדוקא לענין הצרכה יולא בשומע כעונה ולא עלם הספירה, אבל כאן ברשב"א אינו מבואר דהוא מחמת הדרשה דוספרתם, ואפשר דזה מטעם אחר.

ה) **אמנם** כל זה הוא רק לצד הא' דשומע כעונה היינו דחבירו מדבר בשבילו, לא כן אי נימא כד' הב' שהוא עושה המלוב בשמיעתו, דע"י שמיעתו ממשיך הדיבור של חבירו אליו, דא"כ כשולא ע"י שומע כעונה שפיר הוא בגדר סופר בעלמא, וא"כ א"א למעוטי מכאן דלא יספור ע"י שומע כעונה, דהא עיקר הדרשה באה לומר דאינו מלוב רק על הבי"ד, אבל מג"ל לומר דלא יספור ע"י שומע כעונה, וא"א לומר דממילא שמעת מיניה תרתי כנ"ל, דהא גם כשסופר על ידי שומע כעונה שפיר הוא בגדר סופר, ואולי י"ל דבזה גופא פליגי הפוסקים.

ז) **ואפשר** לבאר הסברה דלא אמרינן שומע כעונה בספירת העומר באופן אחר, והוא עפ"י דברי הדבר אברהם (ח"א סי' ל"ד) שכתב לבאר שספירת העומר אינו מלוב של אמירה אלא מלוב של ספירה, והיינו שאין המלוב שיאמר הספירה של היום, רק המלוב היא שיספור, ומיישב בזה הטעם שאין מונין ב' ימים בחו"ל מטעם ספיקא דיומא, אמנם כשיאמר אם היום כך הספירה כך ואם היום כך הספירה כך, אז הרי אינו בכלל סופר, דלא נחשב ספירה כלל כשאינו יודע מה שסופר, וכן מיישב בזה דברי המג"א שכ' שאם אינו מבין מה שאומר אינו יולא גם כשאומר בלשון הקודש, והקשה היעב"ץ שהרי בכל דוכתא יולאין בלשון הקודש גם כשאינו מבין מה שאומר, וא"כ למה אינו יולא בספירת העומר כשאומר בלשון הקודש אף כשאינו מבין, אכן לפי יסוד הג"ל מיושב, דכשאינו מבין מה שאומר מיקרי שאינו סופר רק אומר המספר, ובספירת העומר בעינן שיספור עיי"ש, ולפי"ז נוכל לומר דהחידוש של החורה דשומע כעונה

ו) **והנה** יש פוסקים שהביאו דברי הרשב"א בתשובה (סימן קכ"ז) וז"ל השאלה שם: ומפני מה שלח לצור אומר הצרכה בקול רם שהרי אינו בא להוליא שום אדם שכל אחד ואחד חייב לצרך לעצמו ואין אחד יכול להוליא, והשיב הרשב"א וז"ל: תחלת כל דבר דע ששליח לצור מוליא את השומעים שהשומע כעונה

הוא רק בדברים שיש בהם דין אמירה, שאז חידשה התורה שיכולים ללכת גם בשמיטה, משא"כ כשצריך לספור — והאופן של ספירה הוא בזה שאומל, מסתבר שזה אינו נקרא סופר רק כשאומר ממש צפוי ולא כששומע, שהרי בזה ששומע אינו סופר.

ח) ואגב, הנה לפי דברנו הגיל (באות ז') יתיישב מה שמבואר בכמה אחרונים דלא מהני ספירת העומר ע"י הרהור חף למ"ד הרהור כדיבור דמי — ע"י בקרן אורה על מסכת ברכות (דף ו' ד"ה והנה) שכתב בא"ד בזה"ל: ועוד איך כויל רבינו דבכל מקום הרהור כדיבור דמי דהא מלינו כמה מלות של דיבור דאינו יולא בהרהור כמו הגדה של פסח וקידוש היום "וספירת העומר" וכו', עכ"ל. וכן מבואר בפר"ח (או"ח סימן תפ"ע אות ו'), ובדברי הדבר אברהם הגיל מוזן דמלות ספירה אינה מלות אמירה של ספירה היום, רק המלצה היא שיספור, ואופן הספירה הוא רק בזה שאומר בפה, ואינו דומה לכל מלות שצדיבור דאמרינן הרהור כדיבור דמי, דהלא כאן אינו מלצה של דיבור כלל, כי אם מלצה של ספירה, וספירה ע"י הרהור אינו בגדר ספירה.

L

ט) עוד כתב הביאור הלכה (שם בסימן תפ"ע) וז"ל: ולענין יש לעיין אפילו לפירש"י הגיל (שאינו יולא ספירת העומר ע"י שומע כעונה) היכא שאינו צקי לספור בעלמו אפשר שחצירו יכול להוליא, ולא גרע ממה דקו"ל לענין ברהמ"ז שאין אחד יכול להוליא את חצירו לכו"ע אלא"כ בעלמו משום דכתיב ואכלת ושבעת מי שאכל הוא יצרך, ואפ"ה קו"ל דסופר מצרך וצור יולא ואפשר ה"ה הכא וז"ע, עכ"ל.

ודבריו ל"צ דהא מבואר בפוסקים דהדרשה של הירושלמי ואכלת ושבעת וזרכת הוא אסמכתא בעלמא (וע"י צסי' כ"ז), דהא אם ה"י דרשה מעליא לא היינו מחלקים בין צקי לשאינו צקי, וא"כ אם סובר הביאור הלכה דבספירת העומר בזה הדרשה של וספרתם לכם שאינו יולא בשומע כעונה האיך כתב דאינו צקי יולא ע"י שומע כעונה. ואפ"ל דס"ל הביאור הלכה דבאמת עיקר הדרשה בזה לממעט דלא נימא דספירת העומר הוא כספירת יובל דאינו דין על הבי"ד, ומה שדרשו שיבה ספירה לכל אחד ואחד להוליא דאינו יולא ע"י ש"ץ והיינו ע"י שומע כעונה זהו רק אסמכתא, ולכן כתב דהוא דומה לברהמ"ז שתקנו דאינו צקי יכול ללכת ע"י שומע כעונה.

מי ששכח לספור יום אחד אם יכול להוציא את חבריו

י) הפר"ח (סוס"י תפ"ע) דן בארוכה לגבי מי ששכח ולא ספר לילה אחת, שהדין הוא שאינו סופר עוד בצרכה, האם יכול להוליא את חצירו בשומע כעונה (שהפר"ח לומד שיכולים להוליא בספירת העומר מטעם שומע כעונה), ובסוף מסוק שאינו יכול להוליא אחרים כיון שהוא ספק אם הוא בגדר אינו מחויב בדבר, שהרי אם ההלכה הוא שצריכין תמימות אז אינו יכול לספור עוד ואינו מחויב בדבר שיבה היכולת להוליא אחרים, והברכי יוסף (בס"ק י"ע) כתב שהמקראי קודש דחה דברי הפר"ח והסכים שיוכל להיות ש"ץ וכן הנהר שלום מלמד דלא כפר"ח, וכ' שם הטעם דלא גרע ממני שכבר ילא י"ח שיכול להוליא אחרים, דכיון דאיכו נמי חייב באותה מלצה שפיר שייך בערבות על כל ישראל אע"פ שכבר ילא י"ח,

וה"י איכו
יא) וברז
 אחד אינו תמימות, וחסרון צט וספירתו נ לספור עבו דמוליא, ד דהוא תמ להוליא א אינה ספי והכו כוונר לגביו החו דאינו מח ששוכח ה כאן כיון

יב) אמ
 הוא מי צמי שסו ציכלתו משא"כ דבשמיט וכאילו הוא רק

ספר תבואות שור השלם והמפואר

שלשה ספרים נפתחים

ספר

שמלה חדשה

וספר

תבואות שור

וספר

בכור שור

שחיבר הרב הגאון האמיתי שור סיני ועוקר הרים שהרכיב תורה בישראל
הרב הקדוש המפורסם בתורה וחסידות ה"ה אב"ד ור"מ

מוהר"ר אלכסנדר סענדר שור זצלה"ה

בהרב המגיד מוהר"ר אפרים זלמן שור זצלה"ה

והרוצה לעמוד על עקרי החיבורים ושורשיהם, ועל מה הטבעו אדניהם,

יעיין בשער השני

ספר הזה כבר נדפס הרבה פעמים
ועתה נתחדש הדרו בעזהש"ת באור חדש על ציון המצוינת בהלכה

וזה שמו אשר יקבנו

ציוני טל

והם ציונים לתורה, לבאר ולציין בדברי רבינו המחבר ז"ע

ונספח אל הקודש בכרך שני

ספר לבושי שרד

ואחריי הדפסנו השמלה חדשה עם המפרשים האחרונים על הדף

ה"ה ספר לוטה בשמלת וספר ממה אשר

וגם הוספנו בעזהש"ת

ספר אמרי טל

צבי אביגדור פעקעטע

בלאאמו"ר מאיר זצ"ל

מאנסי - נוא יארק יצ"ו

שנת ושחמתם בזה' לפ"ג (עם התיבות)

שהוא חוץ לירושלים ולפנים, עכ"ל. וארץ עיון, דמשמע מדבריו דמחברנו אסור נגד השער, וצננינו הוסיף לאסור אף שלא נגד השער כל שהוא מהנזופים ולפנים. וצננינו דלין לא משמע הכי בדף ס"א ע"ב, דהכי אמר רב יהודה [אמר רב] לא אמרו אלא כו', פירוש צמתימין לא אסרו כי אם נגד השער ומהנזופים ולפנים וצננינו.

וגר"א לי דקצירא ליה להרמב"ם דלופים הוא מקום צמורה ירושלים, כמו שכתב הלבוש אורח חיים סימן ג' (פ"ט) וכתבתי צמורה שור' מאין יאל' זה להלבוש. גם קצירא ליה דהוא מכון נגד שער המזרח. ולכן, צננינו אסור משם ואילך, אבל מהנזופים ולחוץ אף שהוא מכון נגד השער שרי כמו שאמר רב יהודה. ועל פי זה כתב הרמב"ם בזמן שהיה כו', כ"ל. ומה שכתב קודם זה, אף על פי כו' כנגד שער כו', אין כוונתו צמתימין כי אם סמוך ממש כגון צהר הצינ. וקצירא ליה כמו שהצינ צלילה וט"א סימן ג' (מ"א ב) דמקום המקדש על כל פנים נשאר בקדושתו. ואף על גב שמה שכתב צלילה וט"א שם דחזן למקומו אין בו קדושה כלל, השגתי עליו צמורה שור עיון שם, מכל מקום צמה שכתב שמקומו בקדושתו עומד הוא אמת, וכן נראה לי כוונת להם המודות (דברי המודות פ"ט אות צ"ה) שהצינ שם.

ראשון שחמול עליו הנס אחר כך. וצוה יוצן דקאמר בכל יום חן לו מעין צמתימין, פירוש ולא להמתין מיום ראשון לחצירו, ואזל ליה חירוץ האליה וט"א שם כנסת הגדולה. ואם כן קשה למה קבעו שמונה ימים לצרך שעשה גיסים, ומשני רבי זירא כו', שמדת הקב"ה ריקן אינו מחזיק כמו שאיתא בזהר, ואם כן על כרחך היה לעשות נס גם צום ראשון ושפיר קבעו שמונה ימים, וק"ל.

שם רש"י ד"ה אין מי רגלים כו'. כתב הט"ז אורח חיים סימן ג' ס"ק (י"א) [י"ב] דמשמע מדברי רש"י דכשפוסק סמוך לגמר הטלת מימיו איכא סכנה דצבר. וקשה, דאמרינן צמי שמתו (ברכות כ"ה ע"א) דאין סכנה אלא בצילון ראשון, עכ"ל. ואיני מבין דבריו איזה הוא ראשון ואיזה אחרון, דדרך מי רגלים לנאת בצילון אחד מתחילתו ועד גמרו, ואם מפסיק אפילו סמוך לגמרו מקרי צילון החוזר, וזה פשוט. והתם צמי שמתו לא קאמר לחלק בין עמוד ראשון לאחרון אלא בגדולים דבהו מיירי התם, ואגב אייתי גמי צילון החוזר, וק"ל.

לאורח חיים סימן ג'

דף מ"ב ע"א גמרא, תיבה לנטילת ידיים ברכה. שיעור תכיפה הביא צהנת שולחן ערוך אורח חיים סימן קס"ו (פ"א א) שם תוספות סוטה דף ל"ט (ע"א ד"ה כל בהן) דהוה כ"צ אמה. וכתב המגן אברהם שם (ס"ק ג) דקשה ליה מהמקשה דזבחים דף (ל"ט) [ל"ג] (ע"א) דמוכח מיניה דקצירא ליה דאפילו מועט הוה ליה הפסק, והניחו צ"ע. ולעניות דעתי ליכא קושיא כלל, דהתוספות לא רצו להוכיח כי אם דכ"צ אמה על כל פנים הוה הפסק, ומוכח זה מלשונם שם בסוטה שכתבו זה לשונם, ובמסכת מדות (פ"ה מ"א) משמע דלא הוה טפי מכ"צ אמה, עכ"ל, ולא כתבו דהוה כ"צ אמה. ותו, דצנלו הכי ליכא הוכחה דלא הוה פחות, אלא דלא אמו כי אם לאכחוי דטפי לא הוה. והטעם דמשמע להו ודאי דהאי תכיפה מדרבנן היא, וקרא אסמכתא הוא, דלא אשכחן נטילת ידיים לאורייתא. וצשיעור תכיפה אין ללמוד ממקשה דזבחים, דללמא איהו גופיה לא ידע שיעורא, דהא לא נתפרש בשום מקום. ולהכי כדסלקא דעמיה דצרייתא דכל הסמיכות כו' אליצא דרבי קאי, מוכח מינה דמשהו הוה הפסק וצ"א במק"ט שמה צ"א. אבל כדמשני ליה דמרחק צפון, לא מוכח מהאי צרייתא כי אם דעל כל פנים כ"צ אמה הוה הפסק, ואפילו צמתימין דרבנן אין להקל יותר, ודו"ק.

לאורח חיים סימן קס"ו

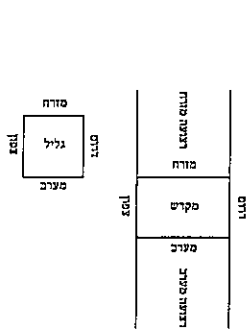
דף ג"ד ע"ב גמרא, רב יהודא חלש כו', פשרתן יתי מלאודווי כו' עד דעני בתרייהו אמן, ע"ב. הקשה הר"י (ב"מ י"ב) היאך תלוי הקושיא מכת דעני צאפי עשרה. ותיריך כיון דרב חנא וכולהו רבנן הוו אמרי הוו זריכי למימר קמי עשרה זולתם, עיון שם צאריכות. ודברים חמוהים הם לעניות דעתי, דאלו אחד היה האומר במקום רב יהודא היה ד', והשתא דאמרו גם השומעים מגרע גרע. ואם כוונתו שלא שמעו אחד דברי חצירו מחמת דקלי טובא לא משתמע, אם כן הדרא קושיא לדוכחא, דצנלו הא דענינן קמי עשרה קשה, דרב יהודה לא שמע, גם אין זה במשמע לשונו.

וגר"א לעניות דעתי דהא דאמרינן שומע כעונה, מ"מ לאו כעונה ממש הוא, רק דהשומע יואל כעונה. וכן כתב הכסף משנה צהדיא לצאר דברי הרמב"ם ז"ל פרק א' מהלכות ברכות משנה י"א, וטעם שומע כעונה לאו משום דשחיקמו הוי"א כהודאה, דלא אמרו שחיקה כהודאה אלא כגון צאדס המדבר לחצירו או דבבר הנוגע לחצירו וחצירו שותק, כהאי דיבמות דף פ"ו (ע"ב), אבל אדס המדבר ומצרך להקב"ה אין שחיקמו כעונה, אלא מטעם דלא גרע ממצרך צנלו, והרי שחיקמו זה צשמעו הברכה בצוונה, כמו שכתבו הפוסקים דענינן שיצין מה ששומע, עכ"פ כלו מהרהר צנלו, דקיי"ל בכל הברכות דמצרך צנלו יאל, כמו שכתב הרמב"ם שם משנה ז'. ולהכי לא קשה ליה ממימרא דארבעה זריכין להודות,

דף ג"ד ע"א מתנייתו, לא יקל אדם ראשו כו'. כתב הרמב"ם פרק ז' מהלכות צ"ת הצמירה (ה"ה) זה לשונו, אף על פי שהמקדש היום חרב כו' לא יקל ראשו כנגד שער המזרח כו'. ואחר כך (ה"ה ח) כתב זה לשונו, בזמן שהיה המקדש צנוי אסור לו לאדם להקל את ראשו מן הנזופים

לאורח חיים סימן ג'

וגראי לי כוונתו כמה שכתב אמורא ומערב דמקדש כו, לאו אכותל מורח ומערב דמקדש קאי, רק כל מה שמכותל מורח מקדש עד סוף העולם, כנגדו נקרא מורח המקדש, ויש קדושה לאותה רצועה כמו שכתב הרמב"ם סב"א זו צהדיא דקדושת מורח הוא מפני שהוא נגד מערב ששם ההיכל, והאי רצועה נמי להא דמיא, וכן רצועה מכותל מערב המקדש עד סוף העולם נקרא מערב המקדש ויש לה קדושה, כנ"ל. וגליל קאי בצד רצועה אחת מרצועה הנ"ל וזה הוא הציר

ואם כן, הנפנה צגליל לדרום הוא נפנה למזרחו של מקדש דהיינו לרצועת המזרח, ואם לצפון הרי נפנה לרוח שכנגד הרצועה, ויש בו גם כן קדושה כמו שכתבתי לעיל, ועל דרך זה יש לצייר עמידת גליל בכל מערב ארבעה זוויות המקדש, ואפשר שהיה עומד

בצויה זווית, אבל יהודה היה עומד מערבו נגד כותל מורח המקדש, או מזרחו נגד כותל מערב המקדש, ולכן אסור מורח ומערב שאו יהיה ממש נגד המקדש.

ואין להקשות אם כן בצדדין של יהודה עדיף טפי ליפנות מזרח ומערב מצפון ודרום, שלא יהיה נגד הרצועה המזרחית או מערבית. יש לומר כיון שסמוך כל כך מיתוה נגד המקדש ממש, וכולה יהודה נגד המקדש אקירי, אם כן מי הצקי שזה המקום אינו כנגדו ממש, מה שאין כן צגליל שכולו אינו כנגדו. ואף על גב דמשי איכא צניייהו צדדין, שמע מינה דידעו היכן הם הצדדין, יש לפרש דמאז צהרא סבירא ליה דאינו אסור כי אם כשיודע צודאי שהוא נגד המקדש. אי נמי, סבירא ליה דהיכא דידע צודאי שהוא צדדין, שרי לאיזה צד שירצה ואין צריך לחוש לאותו רצועה, ומ"ק לא סבירא ליה הכי. כן נראה לי ציבור דברי הצית יוסף ז"ל. אבל עיקר פירושו אינו עולה על לשון הרמב"ם ז"ל כי אם בדוחק גדול, ולא הארכתיו מהיות שהצית יוסף עצמו חשב לדוחק, ודו"ק.

ראיתי להזכיר כאן מה שקשה לי על דברי צ"ח סימן ג' הנ"ל צד"ה וכשיושב, כתב וזה לשונו, רבינו נסמך על אידך צריחא כו, עכ"ל. לא ידענא מנא ליה להטור שזה היה בארצות צפון או דרום, דילמא כפרש"י ז"ל (ס"ב ע"א ד"ה אחר רבי יהושע) אמר רבי עקיבא וביהודא היה, עכ"ל. עוד כתב וזה לשונו, ומה שכתב או איפכא איכא לתמוה כו' עד וכן נראה דעת הפוסקים כו, עכ"ל. הגה תירץ דעת כל הפוסקים ונשאר קשה על דעת הרמב"ם (שם) דהציא דין מטיל מים

דהוה אמינא ככל הצרכות כולן דינא בשמייעה מטעם הרהור צלבו. להכי פריך, הא צעינן צאפי עשרה, והכא לא מהני הרהור הלז או אינו משמיע לאזניו דהוה כהרהור. ומשני דענו צתרייהו אמן, ועניה זו צפני בולן הוה כמזרן צעמנו, כמו שכתב הרמב"ם שם משנה י"א, וק"ל. אמנם הטור אר"ח סימן רי"ט פירש צו פירוש אחר בשם אציו הרא"ש ז"ל לפי גרסת הרא"ש ז"ל.

דף ס"א ע"ב גמרא, ת"ד הנפנה ביהודה. כתב הרמב"ם פרק ז' מהלכות צית הצחירה (הל' ט"ו) זה לשונו, וכל המטיל מים מן הצופים ולפנים לא ישב ופניו כלפי הקדש כו, כן הלשון על פי הגהות הכסף משנה. וכתב עליו הצ"ח אורח חיים סימן ג' (ד"ה לישן הרמב"ם) וצריך עיון מאין הוציא דין זה. ומירץ הצ"ח דינא לו מדין לא יקל ראשו, דאין לך קלות ראש יותר ממטיל מים. ואף על גב דקלות ראש לא אסרו כי אם בזמן שהשכינה שורה וצאצין גדר, הכא נמי מיירי הרמב"ם צהכי, וסמך לו אמה שכתב קודם זה (הל' ח) גבי הקלות הראש, ע"כ. וקשה לי אחירונו, דהרמב"ם יסמוך אלפני פניו ולא אלפניו, שהרי ציינהם כתב דין גיפנין וישנייה דמיירי בזמן הוה וצדאיכא גדר, ועלה קאי גם כן דין המטיל מים.

לבן נראה לענ"ד עיקר כמ"ש הכסף משנה שם, דדין זה הוא מירושלמי פרק הרואה (ברכות פ"ט ה"ה), וכוונת הכסף משנה דגרסי' בירושלמי, תניא המטיל מים הופך פניו לצפון, המסיך רגליו הופך פניו לדרום. אמר רבי יוסי צי רבי צון מתניתין מן הצופים ולפנים כו, עכ"ל. ולכן צדין מיסך רגליו, כיון דצ"ס דילן לא חילקו בין צפון לדרום וסתמא החירו ואפילו בתוך הצופים רק שלא יהא נגד הקודש, גם הרמב"ם לא חילק, אבל צדין מטיל מים, שמוה לא נזכר צ"ס דילן לא לאסור ולא להיתר, פסק בירושלמי שלא יהא למורח או למערב שהוא כלפי הקודש או לצד שכנגד הקודש, כמו שכתב הוא שם. אבל לצד דרום החיר בקל ותומר ממיסך רגליו דשרי לטני הצדדין. ומה שכתב הרמב"ם עוד צדין מטיל מים הנ"ל, או יסלק הקודש לצדדין, הוא מסבירא דנפשיה כיון דלא אסרינן בכל מקום כי אם מהצופים, שמע מינה דטעמא משום קודש הוא, וכשמסלק הקודש לצדדין שרי. אי נמי ס"ל דצופים הוא מכוון נגד המקדש, כמו שכתבתי לעיל דף נ"ד ע"א צממיתין לא יקל, עיי"ש וק"ל.

שם רבי עקיבא אוסר כו. הרמב"ם (שם) אוסר בכל מקום אפילו בצפון ארץ ישראל או דרומו לפנות צון מורח ומערב, וכן הוא בטור אורח חיים סימן ג'. ונתחבט הצית יוסף למנא דעת קדושים, וכתב שם (ד"ה וכשיושב יכוין) ומיהו אפשר לדחוק ולומר כו' אמורא ומערב דמקדש כו, עיינן שם. ודבריו צריכין ציבור כאשר תמה עליהם הצ"ח (ד"ה ומ"ש או איפכא) איך אפשר לומר כן שיהיה צפון ודרום דגליל נגד מורח

לאורח חיים סימן ג'

לאורח חיים סימן ג'

והיינו שחידשה התורה דמקום שלריכין דיבור וכול חבירו לדבר בשבילו, מסתבר שאינו לריך לומר באותו הנוסח שחבירו היה לריך לומר, שהרי אם בהנוסח שאומר עכשיו מחזי יותר שמושה בשביל חבירו איזה חסרון איכא צוה, בשלמא כשהוא בעלמו היה אומר זה הנוסח לא היה יכול ללאת משום דאם אמר שגמלך מחזי שאינו מודה על הגם שקרה לו, משא"כ כשחבירו אומר שגמלך, הרי אדרבה מחזי יותר שמודה על ניסו, ולכן ס"ל להך ראשונים שזה לא היה חסרון מה שאמרו בלשון אחרת ממה שהוא היה לריך לומר, אך הגרעק"א ס"ל כלד ב' ע"י שמיעתו ממשיך הדיבור של חבירו אליו, ונמצא שהוא הוא המצרך, ובאומר הברכה בלשון שגמלך הרי אינו יולא משום שהוא לריך לומר שגמלני, משו"ה אין יכולים להוליאו מטעם שומע כעונה.

7 ← יישוב התבואות שור בקושיא הנ"ל בענין ברכת הגומל

ד) והנה על קושיא הנ"ל מדוע הולרך לענות אמן, הלא היה יכול ללאת מטעם שומע כעונה אף בלי עניית אמן, חירן התבואות שור (בספרו זכור שור במסכת זרכות שם) וז"ל, ולעני"ד דהא דאמרינן שומע כעונה מ"מ לאו כעונה ממש הוא רק דהשומע יולא כעונה, וכ"פ הכ"מ כהדיא לבאר דברי הרמב"ם ז"ל (פרק א' מהלכות זרכות משנה י"א) ועטם שומע כעונה לאו משום דשתיקתה הייא כהודאה דלא אמרו שתיקה כהודאה אלא כגון באדם המדבר לחבירו או בדבר הנוגע לחבירו וחבירו שותק כהאי דיבמות (דף ע"ז), אבל אדם המדבר ומצרך להקב"ה אין שתיקתו כעונה אלא מטעם דלא גרע ממצרך בלבו, והרי

שתיקתו זה בשמעו הברכה זכוונה כמ"ש הפוסקים דבעינן שיבין מה ששומע עכ"פ כאלו מהרהר בלבו דקו"ל בכל הברכות דמצרך בלבו ילא כמ"ש הרמב"ם שם משנה ז', ולהכי לא קשה ליה ממימרא דד' לריכין להודות דה"א ככל הברכות כולן דיולא בשמיעה מטעם הרהור בלבו, להכי פריך הא בעינן באפי עשרה והרי לא מהני הרהור בלבו או אינו משמיע לחזיו דהוה כהרהור, ומשני דעני בתרייהו אמן, ועני' זו בפני כולן הוה כמצרך בעלמו כמ"ש הרמב"ם שם משנה י"ח, עכ"ל.

ה) ולכאורה כוונתו לומר דכיון שהוא דין בגומל שלריך להודות בפני עשרה כמבואר בסוגיא שם, לכן אף ששומע כעונה וחשוב כאילו בירך, עכ"ז אינו חשיב כאילו בירך בפני עשרה, ולכן לא סגי במה שהודה ע"י שומע כעונה כיון שלא היה בפני עשרה. והנה לפי ד' א' שחבירו מצרך בשבילו, אין הסברא מוצנת כ"כ, שהרי הוא תנאי בצרכה שיהא בפני עשרה, ואם שחבירו המצרך הודה בפני עשרה כראוי, הרי אז נחשב שהודה הוא בעלמו בפני עשרה, דהא חבירו הודה בשבילו בפני עשרה, אמנם ללד ב' מובן שפיר דהא יולא בשמיעתו, ואולי י"ל דלא נחשב שהודה בפני עשרה, שהרי הודאה בפני עשרה הפי' שעשרה שומעין הודאתו, והעשרה אינן שומעין שמיעתו, והוא דומה להמצרך בהרהור בפני עשרה או שבירך בפה בלחש דלא מהני, ולא נחשב כאילו הודה בפני עשרה, וכן כאן כיון שהעשרה אינם שומעין שום דיבור ממנו שהרי הוא יולא בשמיעה, לזאת לא חשיב שהודה בפני עשרה, והגם שאף ללד ב' כתבנו דאינו יולא בשמיעה גרידא רק הכוונה שממשיך הדיבור של חבירו אליו ע"י שמיעתו, בכ"ז ס"ל

ידו
זפי
אחד
ע"י
למו
יאר
זא
נתו

אן
בך
רו
כל
ות
זס
גס
ו,
יה
זס
ית
עו
מ'
ון

ה
זו

דכיון דהמשכת הדיבור אליו לא נשמע לעשרה, לכן הוא חסרון בהודאה צפני עשרה.

ו) אמנם י"ל דגם ללד א' דחבירו מוליו יובן הסברה דלא יהני שומע כעונה ומטעם הנ"ל דלריך להודות צפני עשרה, ד"ל דהטעם דלא מהני משום שלא הודה צפני עשרה אין הטעם כנ"ל דעשרה לא היו שומעין כשהודה ע"י שומע כעונה, אלא י"ל דהיינו טעמא ד"ל דהודאה דהוא צפני עשרה הוא יותר מסתם הודאה, דקפידת התורה כאן שיודה צפני קהל ועדה, ולא יהא בינו לבין עלמא, וי"ל דהתורה לא חידשה דשומע כעונה רק באופן דלא לריכין אלא סתם אמירה, אבל במקום דלריכין יותר מסתם אמירה אז אין חבירו יכול להוליו, ולכן אמרינן דהגם שחבירו הודה צפני עשרה, אבל על חלק של הודאה צפני עשרה לא אמרינן שומע כעונה, והיינו דעל חלק זה דיהא הודאה צפני קהל ועדה לא יכול חבירו להוליו, ונמלא דחבירו הוליו רק בעלם הברכה אבל לא עד כדי כך שיהא חשוב כאילו הודה צפני קהל ועדה, ולכן לא מהני שומע כעונה בצרכת הגומל.

ז) ב"ב, הנה האבני נזר (אז"ח סימן מ' אות ג') הקשה על סדר קושיות הגמרא הנ"ל (באות א'), דמתחילה פריך והא לא היו עשרה ומשני דהוה עשרה, והדר מקשה והא איכו לא מודה, ומשני דעני אמן, והלא קושיו השנייה פשוטה יותר דלא מודה כלל, והי' לו להקשות דבר זה בתחילה, ולאחר שמתרן שענה אמן אז יקשה והא לא הוה עשרה, אמנם לפי דברי הבכור שור דקושיית הגמרא דלא מהני כאן שומע כעונה מלד הדין דלריך להודות צפני עשרה מיושב הקושיוא כמין חומר, דאי לאו

האי דינא דלריכין להודות צפני עשרה הרי ליכא התחלה להקושיא שלא הודה, שהרי בלאו הדין דלריך להודות צפני עשרה יכולין ללאת ברכת הגומל מטעם שומע כעונה, וא"כ שפיר הודה רב יהודה ע"י שומע כעונה, אבל כיון דיש תנאי דלריכין להודות צפני עשרה ע"כ לא הי' יכול ללאת מטעם שומע כעונה, ולכן מקשה מתחילה דלא היה עשרה, ולאחר שמתרן דהיה עשרה, תו מקשה דהא לא הודה.

דיוק בלשון הטור וישוב לזה

ח) כתב הטור (באז"ח סימן רי"ע) וז"ל: ואם בריך אחר ואמר בא"י אמ"ה אשר גמלך כל עוב וענה אמן ילא, דגרסינן בפרק הרוואה רב יהודה חלוש ואיתפח על לגביה רב חנא בגדתאה ורצן אמרי ליה בריך רחמנא דיהבך לן ולא יהבך לעפרא אמר להו פערתן מלאודויי, ולריך לומר שהזכירו שם ומלכות כגון שאמרו בריך רחמנא מלכא דיהבך לן שהרי כל הברכות לריכות שם ומלכות ואסיקנא כשענה אמן, ופי' א"ה ז"ל אע"ג דשומע יולא בשמיעה בלא עניית אמן היינו דוקא כשהמבצר חייב ג"כ בצרכה אז יולא השומע בלא עניית אמן, אבל הכא כיון שהם לא היו חייבין בצרכה זו לכך הולרך הוא לענות אמן ולא חשיב צרכה לבטלה כיון שהם לא נתחייבו צה שהם נתנו שבה והודאה למקום כדרך בני אדם שמשבחים למקום על העובד שמזמין להם, לפי זה אם בריך אחד הגומל לעלמו ושמע אחר וכיון ללאת ילא בלא עניית אמן, עכ"ל, וכחז על זה הדרישה (באות ב') ק"ק מאי לפי זה דקאמר, הלא כבר כתב זה לדינא לעיל סימן רי"ג ז"ל אין המבצר מוליו אלא"כ אבל עמכן ואז יולאין בשמיעתו אפילו בלי עניית אמן, עכ"ל.

והנראה ל
התצוות ש
ללאת מטעם
שור דהחסר
עשרה, אז ל
כשמבצר לע
איו צפני ו
דהחסרון הי
במקום שארי
בני חיובא,
כעונה, ולכן
דלכן לא ה
כעונה מפא
בליור דאין
בליור שחביו
בשומע כעו
לא ילא רב
משום דלא
א"כ גם ב
ללאת בשום
דלפי הראי

הדין דברכ
ו

ט) הנה כ
כ
קדש דס"י
והראשית ו
והמ"צ בש
דבעל הסם
לחד מ"ד ו

- 1. טור מלישנא דגמרא [טז]:
- 2. רבינו יונה [טז] מה, 6. ד"ה אמרן:
- 3. טז בנמרא:
- 4. ר"ל ש טז:
- 5. טור [לפי דברי הרא"ש]:
- 6. טור:
- 7. לדעת ספר ארחות חיים נמשך הרמב"ן מהלך דערוכין ק"ה [ע"ל טז]:
- 8. [ר"ל ש טז] טור:
- 9. הרמב"ן [מורה האדם שער המוסר עין הכפולה] וה"ר דוד אבודרהם [עמוד שמה]:
- 10. [ה"ר דוד אבודרהם] נלמד על הלכות גדולות [במסכת פ"ה טז]:
- 11. טור נמשך הירושלמי [במסכת פ"ה הלכה ד'] ולגרסא [עמוד שמה] ה"ר יוסף [ד"ה ומה שכתב נמשך הרמב"ן ש. והרשב"א שו"ת ח"א סימן טז]:
- 12. שנת ל"ב [ע"ל טז]:
- 13. רשב"א ש טז:
- 14. משנת הרשב"א [סימן טז]:

ציונים צ"מ א
 ר"ב (ט) טור: ט טור
 [לפי דברי הרא"ש]:
 (ז) טור בשם הראב"ד והר"ר יוסף:

עמרת זקנים

ריט א) אם בירך אחר בו, כן לא יאמר ותלמיד לדבר יכולין לברך ברכה זו, אבל לא אדם אחר, אף ע"פ שהחלה חבוב עליו כגופו (בית יוסף ד"ה ומ"ש רבי ד"ה הר"ר טו) רשב"א נכנס מה, 6. ד"ה הולאה ור"ל):
 ב) וכן שלא בו, דער הי"ב ימים מברך, אמנם לא כתבו מאימתי מברך, ונראה שאין לברך עד שיצא מהצד למרי, וכן בחולה עד שיחזור לבונו לגמרי. וכמו שכתוב במכילתא [פרשת משפטים פרשה ו] על הפסוק [שמות לא, יט] והתהלך בחוץ, וכן פירש רש"י [טז], הו"ו כל זמן שאינו תולך על בודיו עריין הוא בספק סכנה, וא"כ לענין ברכת הגומל אין הטובה שלימה כל זמן שלא נגמרה, ואולי במה שהקנו לומר גמלי כל טוב, שפירושו הטוב הוא כולה ולא רובה, וכן אמרו חז"ל [נחלשת נטה ז, ו] למה לא נאמר כי טוב ביום שני, לפי שלא נגמר בו, הרי שלשן טוב מורה על טובה שלימה שנגמרה בטובה ובמלואה. (אבי מרדכי זקני בשם הר"ר יהודה ריהרריל חט"ו)

ד אחר. משמע דסבירא ליה דכל מי ששמח בו רשאי לברך, וכל שכן על אשתו שילדה. וכן משמע בדרכי משה [נאום א] ובשלטי הגבורים [במסכת מה, 6 אות ו], וכן כתב ב"ח [ד"ה ולא מירך אמרן], דלא כמו שכתב ב"י [ד"ה ומ"ש רבינו דלח], והאחר רשאי לברך א' אפילו צפחות מעשרה, ואם החולה יאל צברכותו צפחות מעשרה יס פלוגתא כמו שכתבו סעיף ג': ה ואין זה ברובה דבבטלה. כלומר, דאם הו"ו צרכה לבטלה לא יאל חבירו צברכותו [כמו שכתבו סימן ר"ג (ס"ה) סעיף (ד') [ב] [ב] [מ"א] ס"ק ז]: ו ש"ש ימים. ואם יאל ביום ז', יברך צפני י' צלל ספר חוריה, ואל ימתין עד יום ה' (כנסת הגדולה מהגב"י):

ז מיהושע קבוצ. וטע"פ שפעמיים רבות נחפשא ממנו, מכל מקום לאו כלל יומא מתרחש ניסא נש"ה הרשב"א ח"א סימן טז): ה ובן נזהגין, וב"ח [ד"ה אבל הרמב"ם] פסק כגמרא ראשונה, וכן נוהגין קצת. [ש"יין לסעיף ה'] ו וכן פסק לעיל [סימן ס' [סעיף ד], והעולת חמדי [ס"ק ד] לא דק: ה הגומל וכשיגיע למקום שנעשה בו הנס מברך שעשה לי נס במקום הזה. עיין סימן ר"ח סעיף ט' [ס"ק יב]:

(ב) בריך רחמנא מלכא כו'. צרכינו יונה [טז ד"ה אמרן] י צריך רחמנא אלהנא מלכא כו', וכתב עוד שם [ד"ה אמרן] וז' שהס יכולים לאומרו אפילו צפחות מעשרה טע"פ שאין ה נפטור צה, עכ"ל: (ג) ע"פ טובת חבירו שמישמח בה. מ דוקא ששמח צלנו על שזה נכ או ניול, אבל אם אינו שמח כל כך אלא שאומר כן מפני ה' אין לברך כן בשם ומלכות ברכה לבטלה, אלא יאמר רחמנא דיהבך לן. והא דלא יהודה [במסכת טז] פטרמן מלא היינו שהיו יודעים שרצו צדקתה הוא לו אובד נאמן, מדלמר בשם ומלכות. וכתב [ד"ה ומ"ש רבינו דלח] שיש מ' אס נשיהם יולדת עומדות שפ מצרכים הגומל, אלא דהר [במסכת מה, 6 ד"ה הולאה] כתב ד על רבו שייך זה ולא על אחר ז ומסק דלין לברך והמבדך ג זו, ועל אצו ועל רבו מותר עלמא לברך על רפואתו, דב הרשב"א מודה. ונראה לי לו שאו לא יאמר הגומל. י לחייב, דבזה פוגם כבוד ה רבו, דטע"פ שהמורה צלמנו כן, מכל מקום אחר לא יא עליו. אלא דיט לומר דלמייב צה אזה שמתודה, שהא חייב וכה לזה שאצו או רבו: או ניול, כן נראה לי: (ד) בפתות מפרשה. מזה כסימן ק"י [ס"ק ו] דכחו לומר תפלת הדרך, והוא ק' כתב הטור [נסוף הסימן] אמרימא דנחפלת הדרך כרי לצקת רחמים טפי מצרכת לפי שצרכת הגומל היא

ח בבל חולי צריך לברך אפילו אינו חולי של סכנה ולא טכה של חלל אלא כל שעלה למטה וירד מפני ש' שרומה כמי שהעלוהו לגדרום (פירוש מעלות שעושים לדיינים לשבת כשדנין ערוך עד גרם, א) לידון ע' [יח] ואין הפרש בין שיש לו ז מיהושע קבוצ וכו' מוזמן לזמן ובין שאינו קבוצ: הגה (ט) ויש אומרים דאינו מברך רק על חולי שיש בו סכנה כגון (ד) מכה של (ח) מלל ח וכן נוהגין באשכנז:

ט ה' הני ארבעה לאו דוקא דהוא הדיון למי שנעשה לו נס כגון שנפל עליו כותל או ניצול מדריסת שור ונניחתו או שעמד עליו בעיר אריה לפרפו או אם נגבים באו לו אם שודדי לילה וניצול מהם וכל כיוצא בזה (ו) כלם צריכים לברך ה' (א) הגומל

תודה: (ד) מכה של חלל. והוא הדיון בחולה שמוטל צמטה יותר מג' ימים, כן נראה לי, דהא צריך לצקת רחמים מ כדלמר נראה י: עד ג' ימים טרוקו גלי כו': (ו) כלם צריכים לברך. לענין צרכה שעל הנס (ה) פסק בסימן ר"ח טע"י [טז] דלא יברך, נראה הטעם דצרכת הנס ניתקן מוספות על מה ששייך לצרכת הגומל, דבזר שהוא חוץ לטבע לגמרי והכל שאצבע אלקיס היא, אבל הגומל הוא טע"פ שנעשה לו משועה שאפשר דרך הטבע, מכל מקום הוא מחזיק טובה לו יתברך

מחצית השקל

מקום לאו בכל יומא כו'. ר"ל אף שנתפרא כבר מחולו זה פעמי לא היה זה דרך הטבע, אלא כל עת נעשה לו נס, וכדאמרינן בגד אין בין המודר [מא, א] אמר רבי אלכסנדראי אמר רבי חייא בר א הנעשה לחולה, יותר מנס שנעשה לחנניה מישאל ועזריה כו', דלאו כל יומא מתרחש ניסא והיה בחוקת סכנה, לכן כשעמד צריך (פ"ה) וכן נוהגין, וביה כו'. וכן פסק לע"פ סימן ס'. מן חובת וכן נרשם בטעות, וקאי אדלעיל סעיף ה', שכתב בשו"ע אם בירך ונחתיין להוציא בו, משמע דס"ל מצות צריכות כונה, ועל זה דכן פסק הרב ב"י לעיל סימן ס' סעיף ד', שכתב יש אומרים ש צריכות כונה ויש אומרים שצריכות כונה כו' וכן הלכה, עכ"ל. הר כמאן דאמר מצות צריכות כונה. דלא כעולת תמיד. שהקשה דו צריך כונה, ולעיל סימן ס' הביא שני דיעות בזה, דהא באמת

*הוציא מפה שלחן חביון הפלס
 חט"ו יתפלו*

Schneerson, Menahem Mendel, 1902-

ספר

שערי הלכה ומנהג

תשובות וביאורים
בשלחן ערוך

אורח חיים - ח"ב

מכבוד קדושת
אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א
שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי
"היכל מנחם"

מרכז להפצת מעיינות החסידות
בעיה"ק ירושלים ת"ו

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמישים ושלוש לבריאה
ה'ת"ש תהא שנת נפלאות גדולות
צדי"ק שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א

בהמון השאלות הקשורות עם קו התאריך? ועכצ"ל אשר אף שמפרש לדידן — בכל, בכ"ז לא היה שם אף אחד מבנ"י.

מש"כ* והעתיק מכמה ספרים ע"ד ענין קדוש שויו"ט למעלה, אחרי שלמטה חלוקים המקומות — יעוין ג"כ שו"ע רבנו הזקן אר"ח סימן א' סעיף ח' וס' תורת חיים ס"פ בשלח ע' תש"ח ואילך.

רכ

עובר קו התאריך בימי הספירה המשך ומסקנא לסימן הקודם

א. בשו"ע אדה"ז סי' תצ"ד ס"א: „ביום חמשים לספירת העומר הוא חג השבועות .. שנאמר תספרו חמשים יום והקרבתם וגו' וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש וגו'. ולפי חשבון קביעת החדשים המסור בידינו שחודש ניסן הוא מלא לעולם וחודש אייר הוא חסר לעולם, יהי חג זה בששה בסיון .. לפיכך¹ אנו אומרים בשבועות זמן מתן תורתנו שבו בסיון ניתנה התורה לישראל². אבל בזמן שהיו מקדשין החדשים

כל הענינים חוזרים וניעורים בכל שנה, וא"כ, בכל שנה מתעוררים ב' הענינים, ראוי לינתן התורה ומ"ת בפועל, כל אחד, באותו הזמן שהי' בפעם הראשונה. (2) דהלכה כרבנן. ודלא כמ"ש בדברי נחמ"י שם (ומה שהוכיח שם ממ"ש כסי' ח"ל שישאל יצאו ממצרים בה' בשבת, הרי רבינו הזקן כסימן תצד כתב להדיא, שגם לדעת רבנן היתה יצי"מ בה' בשבת,

(1) ודלא כמ"ש בדברי נחמ"י השלמה שו"ע אדמוה"ז סי' תקפא בקר"א. שגם כשתל עצרת בה' בסיון אומרים „זמן מ"ת" מצד המשכת שער הנו"ן. ומה שביאר שם דאף שמ"ת בפעם הראשונה הי' ביום הני"א לעומר מ"מ הזמן דמ"ת בכל שנה הוא ביום הני' דוקא, לפי שגם אז ראוי היתה לינתן ביום הני' אלא שמצד איזה טעם ניתנה כפועל ביום הני"א — צע"ק. שהרי

* בסי' הני"ל עמי' תט"ו. המערכת.

עפ"י הרא"י הי' אפשר להיות שהוא יום חמשים לעומר בשב חג השבועות שהוא יום חמשי מ"ת אין בכך כלום, שהכתוב ימים לחודש רק בחמישים לע נ"א מט"ו בניסן שבו יצאו י לצאתם ממצרים .. אעפ"כ לעומר כיון שהוא לנו בשש

והנה זה שיום החמישי שיהיו בזמנים שונים, הוא לא הרא"י, כנ"ל, אלא אפילו עכט שלגבי יחיד יחולו ב' עניניו

ידוע שמכיון שהארץ נקבעים הימים) סוכבת סכיב כ „קו התאריך") ששם נבדלים חלוק בנוגע לזמן מהמקום ש ונמצא שכשעובר את הקו יר וכדומה) — יחסר לו מעל"ע השמש, או שיתוסף לו מעל"ע אם הולך ממערב למזרח, ו

והנה אם עובר את קו שמצות ספירת העומר מוטלח הספירה שלו, לפי חשבון הימי

וניסן ואייר דשנה ההיא היו שניהם מלא (ועיין במחה"ש (סימן תצד) שהו מלשון הש"ס: „הא מני ר"י היא" ו) אמר אלא), שהכריחא שיצי"מ הי' כשבת אחיא גם לרבנן)).

(3) ר"ה ו, ב.

(4) ובכ"ז הל' בכ"מ דזהו רק בזמן ש

עפ"י הראי' הי' אפשר להיות גם חודש ניסן חסר והי' חג השבועות שהוא יום חמישים לעומר כשבעה בסיון ואם הי' גם חודש אייר מלא הי' חג השבועות שהוא יום חמישים לעומר בחמשה בסיון³, אף שאינו כיום מ"ת אין, בכך כלום, שהכתוב לא תלה חג הזה ביום מ"ת ולא בכמה ימים לחודש רק בחמישים לעומר. . ואף שששה בסיון שלנו הוא יום נ"א מט"ו בניסן שבו יצאו ישראל ממצרים והתורה ניתנה ביום נ"ב לצאתם ממצרים. . אעפ"כ אנו אומרים זמן מתן תורתנו בחמישים לעומר כיון שהוא לנו בששה בסיון ובששה בסיון נתנה התורה".

והנה זה שיום החמישים לעומר ויום ששה בסיון אפשר להם שיהיו בזמנים שונים, הוא לא רק בזמן שהיו מקדשים את החודש עפ"י הראי', כנ"ל, אלא אפילו עכשיו⁴ שלעולם ניסן מלא ואייר חסר, יתכן שלגבי יחיד יחולו ב' ענינים אלו בשני זמנים שונים:

ידוע שמכיון שהארץ היא ככדור⁵, והשמש (שעפ"י מהלכה נקבעים הימים) סובבת סביב כדור הארץ, מוכרח שיהי' קו מסויים בארץ ("קו התאריך") ששם נבדלים הימים, והמקום שמצדו האחד של הקו חלוק בנוגע לזמן מהמקום שמצדו האחר של הקו (כמעט) במעל"ע. ונמצא שכשעובר את הקו ידלג "יום" אחד (אחרי יום א' יהי' יום ג' וכדומה) — יחסר לו מעל"ע — אם הולך ממזרח למערב בכיוון מהלך השמש, או שיתוסף לו מעל"ע (יום ראשון בשבוע אחרי יום ראשון) — אם הולך ממערב למזרח, נגד מהלכה של השמש.

והנה אם עובר את קו התאריך באמצע ימי הספירה, הרי מכיון שמצות ספירת העומר מוטלת על כל יחיד בפני עצמו⁶, עליו לספור הספירה שלו, לפי חשבון הימים שלו, שאי"ז תלוי בספירה הנספרת ע"י

←

מקדשין ע"פ הראי'. כי אז הי' כן בכל ישראל (ולא רק ביחיד).
 (5) ירושלמי (ע"ז ג, א — הובא בתורה ככדור — ע"ז מא, א). במדב"ר יג, יד. זח"ג י, א.
 (6) מנחות סה, ב. שו"ע אדה"ז ר"ס תפט. ע"ש.

וניסן ואייר דשנה ההיא היו שניהם מלאים. (ועיין במתה"ש (סימן תצד) שהוכיח מלשון הש"ס: "הא מני ר"י היא" (ולא אמר אלא), שהברייתא שיצי"מ הי' בה' כשבת אחיא גם לרבנן)).
 (3) ר"ה ה, ב.
 (4) ובכ"ז הל' בכ"מ דזהו רק בזמן שהיו

אחרים בצדו של קו התאריך שלתוכו נכנס. לדוגמא: פסח שחל להיות בשבת והוא נוסע ממזרח למערב וביום השני בשבוע לאחר שספר שני ימים לעומר עבר את הקו (ששם — יום שלישי בשבוע), הרי כשמגיע הלילה צריך הוא לספור את הספירה שבאה לאחר ספירתו השני — ז.א. ספירת יום השלישי, אע"פ שכל אלו שנמצאים במקום שלשם בא משהתחילו ימי הספירה, כבר סופרים אז (יום ד' בשבוע) את היום הרביעי; וכמו כן — אם נסע ועבר את הקו ממערב למזרח, עליו לספור ספירת יום השלישי, אע"פ שכל אלו שבמקום ההוא סופרים עדיין ספירת יום השני.

→ כי ספירת העומר אינה מצוה המוטלת על כלל ישראל, אלא היא מצוה על כל יחיד בפ"ע לספור הימים כפי חשבונו, כמה ימים עברו אצלו משהתחיל הוא לספור ספירת העומר.⁷

בנוגע לשבת ושאר ימים טובים על היחיד לשמרם לפי חשבון תושבי המקום ההוא. ואין חילוק אם אצלו, בעברו את הקו, היום השביעי הוא כמו אצל תושבי המקום, כי קביעת השבת לא נמסרה לכל יחיד בפני עצמו⁸; וכמו כן בנוגע לימים טובים שתלויים בקביעות החודש שנקבעה ע"י בית דין אחד לכל ישראל (בזמן הזה) ע"י חשבונם. (וכ"ה גם בנוגע לר"ה ויו"כ). משא"כ בנוגע לספירה"ע, שצריכה להיות „לכל אחד ואחד“, הרי מכיון שמצות הספירה היא לכל יחיד בפ"ע, מובן שגם חשבון הספירה אינו תלוי בחשבונו של אחר, כי המצוה היא — שהוא יספור את הימים שעברו אצלו.⁹

L

— לא מצינו מציאות הספירה לולא המצוה שנצטוו, והציווי הוא לכל אר"א, ואין מציאות להספירה מבלעדי המצוה. (ועוד הוכחה — שאם נאמר שההולך דרך קו התאריך ממזרח למערב, דינו שצריך לדגן ספירה אחת, ה"ז דין — שבדוקא לא יהיו ד' שבתות שלו תמימות. וההולך ממערב למזרח — (לקס"ד זו) יכרך ויספור היום שני ימים לעומר ובלילה שלאחר זה — ג"כ היום שני ימים

(7) ועפ"י יומתק מה שבוחר (ח"ג צו, ב) מבאר דספירה"ע הוא הענין דוספרה לה שבעת גר. וראה ג"כ תוד"ה וספרה (כתובות עב, א).
(8) חוץ מההולך במדבר ואינו יודע כו' (שבת סט, ב), כי אז אין אצלו (בידיעתו) קביעת שבת דהכלל.
(9) ואין לומר, שאף שחיוב הספירה הוא על כל אחד ואחד, מ"מ החיוב הוא לספור את הספירה שבמקום ההוא, שהרי אדרבא

ב. כנ"ל, חגה"ס
ספירה"ע. שיום החמשים
עפ"י הראי"ה אפשר הי

והנה, בשייכות זו
היו"ט דשבועות נפעל
או שחייבים לספרם, פ
שהרי אנו רואים שגם
שנתגדלו כימי הספירה,
השבועות מדאורייתא ה
וכן הלכה¹⁰, שבזה"ז מ
דאורייתא): ע"י מה נפי
ימי הספירה?

— ואין לומר, י
החג, כי הם נגדרים אז
(דעומר) דכלל ישראל
לעצמו —

ומובן שאין חגה"
התורה ליום החמשים ג
הזמן דחגה"ש: שהיום
(כהוראה ובירור) שייך
הי' חייב בספירה"ע הי' נ
זה הוא חגה"ש.

ולכן כשאצל מי
אצל אחרים, או לאח"
צריך לחוג את חגה"ש

לעומר).

(10) שו"ע ארמיה"ז סימן ו
(11) ואין לומר שחסר ב"ח

76 ב. כנ"ל, חגה"ש אינו קשור ביום מסויים בחודש, כ"א בחשבון ספה"ע. שיום החמשים לעומר הוא חגה"ש, ולכן בזמן שהיו מקדשים עפ"י הראי' אפשר הי' לחגה"ש לחול בה' בסיון, בו' בסיון או בז' בסיון.

והנה, בשייכות זו של שבועות לספירת העומר אין הכוונה שעצם היו"ט דשבועות נפעל ע"י הספירה — שמ"ט הימים שסופרים בפועל, או שחייבים לספרם, פועלים וגורמים שהיום שלאחריהם יהי' יו"ט — שהרי אנו רואים שגם אלו שאין להם (חיוב) הספירה (כגון קטנים שנתגדלו בימי הספירה, או גרים שנתגידו כימי הספירה) הנה אצלם חג השבועות מדאורייתא הוא ביום החמישים לעומר. (ועוד — ישנן דעות וכן הלכה¹⁰, שבוה"ז מצות ספה"ע אינה אלא מדרכנן, והרי חגה"ש הוא דאורייתא): ע"י מה נפעל אצלם חגה"ש הרי לא הי' אצלם הענין דמ"ט ימי הספירה?

— ואין לומר, שהספירה של כלל ישראל פועלת גם אצלם את החג, כי הם נגזרים אחר הכלל — שהרי לא מצינו מציאות כ"ספירה (דעומר) דכלל ישראל", כנ"ל, והמציאות היא שכל אחד סופר ספירה לעצמו —

ומובן שאין חגה"ש נפעל ע"י הספירה. אלא שאת זמן החג קבעה התורה ליום החמשים לעומר, והיינו, שימי הספירה רק מראים ומבררים הזמן דחגה"ש: שהיום שלאחריהם הוא יו"ט. וענין זה של ימי הספירה (כהוראה ובירור) שייך הוא לכל אחד ואחד: כשהוא עומד ביום שאילו הי' חייב בספה"ע הי' סופר קודם ליום זה מ"ט ימים הרי"ז בירור שיום זה הוא חגה"ש.

ולכן כשאצל מישהו מסתיימים מ"ט ימי הספירה קודם שנגמרו אצל אחרים, או לאח"ז, הרי ימי הספירה שהיו אצלו מבררים שהוא צריך לחוג את חגה"ש ביום שבא (מיד) לאחר ימי הספירה שלו¹¹. (ואין

לעומר).

שלא היו אצלו מ"ט פעמים כד שעות, שהרי פשוט שימי הספירה אינם תלויים בכ"ד שעות (שלא כהולך ממערב למזרח

10) שו"ע אדמוה"ז סימן תפט סעיף ב.

11) ואין לומר שחסר ב"המימות", לפי

הערות להג"פ

ה' תשרי, תשל"ל

לפלא הכי גדול — שכו
שא"א לומר בה נלך לחומרא,
יהי פס"ד „מוזר" היינו שלא
בידור בפוסקים: איך זה ידלג
פעמים) שזהו לא רק „מוזר",
ולא יחיר).

ולהוסיף: ההסברה שלי
לעצמו — אף שזהו היסוד —
לספה"ע ובמילא גם בנוגע

ט' כסלו, תשל"ל

...הערתו אינה ברורה כל
בהחלט — בנוגע להשינוי ב
אחד של קו התאריך (2) הע
למזרח.

המדובר בהשיחה הוא ר
דהימים בספה"ע, כשבוע ונ

אפשר עוד שינוי נוסף
שעיי"ז מקצר או מאריך מדתו
למצוא יסודות בש"ס וכו' —
וממוציאי שבת בציפורי, אנו

ועד שבימינו — הרי
במעל"ע אחד ותזרח לו השנ
ספה"ע ע"פ שקיעת החמה
שצויינו בקצש"ע — שערינו

לומר, שאע"פ שבנוגע לספירה יש לו החשבון שלו בפני עצמו, מ"מ
בנוגע לחגה"ש יגור אחר הכלל — כי הקביעות והסימן היחידים לזמן
חגה"ש — הוא יום החמשים דימי הספירה, ענין שאינו שייך להכלל,
אלא לכל יחיד בפ"ע¹².

וכ"ז היא בנוגע לחגה"ש, שהתורה לא קבעה זמנו ביום מסויים
בחדש, אלא בהמשך למ"ט ימי ספה"ע. משא"כ בנוגע לאמירת „זמן
מתן תורתנו", שזה קשור לששה בסיון — כנ"ל מאדה"ז — הרי אע"פ
שהוא משמר חגה"ש יום לפני"ז או יום לאח"ז, מ"מ כיון שאי"ז ששה
בסיון, אינו יכול לומר „זמן מתן תורתנו". ואפילו אם עבר את קו
התאריך אחרי ראש חודש סיון (ובמילא יום חמשים לעומר שאצלו הוא
יום הששי שמראש חודש שלו) מ"מ אינו יכול לומר „זמן מתן תורתנו",
כי בנוגע לקביעות ימי החודש לא מצינו חילוק, שזה לא נמסר לחשבונו
הפרטי של כאו"א, כנ"ל.

מכל האמור מסתכמת ההלכה הבאה:

כשאחד עבר את קו התאריך בדרכו ממערב למזרח — היום
החמישי בסיון הוא לדידו יום החמשים לספירה, חג השבועות ביחס לכל
ההלכות (פרט לכך שאינו יכול לומר „זמן מתן תורתנו") והששי בסיון
הוא לדידו יום טוב שני של גלויות (אם הוא בן חוץ לארץ).

כן — כשאחד עבר את קו התאריך בכיוון הפוך, ממזרח למערב
— השביעי בסיון הוא חג השבועות לדידו, והשמיני בסיון הוא לגביו
(אם הוא בן חוץ לארץ) — יום טוב שני של גלויות.

L

דמספה"ע דהיחיד — חשתלשלים גם עניני
הצבור (וכמו — קרבנות הצבור דחה"ש).
דוגמא לדבר: כמה גדרים ביני ממונות
(או — נפשות), אף שלאחר זה מסתעפים
מהם דיני נפשות (— ממונות).

(ולא עבר דרך קו התאריך). מיד כשקיעת
החמה דה' בסיון, הוא יו"ט אצלו, אף
שלא עברו עדיין מ"ט פעמים כו שעות)
כ"א כשקיעת החמה דיום המ"ט.
(12) ומובן שאין סתירה לזה מהא

וזאת הנדבכה אשר ברך משה

בעזרה שית

ספר

ברך משה

על התורה

חלק רביעי - במדבר

חידושים וביאורים, בדרך אגדה ודרוש נאמרים, על פרשיות התורה מסודרים, אשר הקרתי ודרשתי בחמלת ד' עלי בזכות אבותי ורבותי הקדושים נבג"מ זיעזעכ"י

הק' משה טייטלבוים

הוכא לבית הדפוס ע"י
חנניא יו"ט ליפא טייטלבוים
בן המחבר

שנת תשס"א לפ"ק

ברוקלין, ניו יצ"ו

וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל

הואיל משה באר את התורה הזאת

להם שכרם אף על פי שאינם עושים רק חלק קטן מן העבודה והרי הם כמסייע שאין זו ממש, רצון אמרי ממחן חורה שנאמר כה תאמר לבית יעקב, ובפרשת מתן חורה חזין דאף שלא היה זכותם של בני ישראל להתקרב לעבודה הש"ת רק בעזר אלהי ממעל, מכל מקום גבר עלינו חסדו להחשיב כאילו נעשה כל העבודה על ידינו, ולך ה' חסד כי אתה השלם לאיש כמעשהו כאילו עשהו בעצמו.

*

ג עוד לחלוק מילין לפרש המדרש, מהיכן זכו ישראל לברכה כהנים, רצון אמרי ממחן חורה, שנאמר כה תאמר לבית יעקב.

ויתבאר על פי מה שאמרו חז"ל צירושלמי (סוטה פ"ט הי"ד) רצון שמעון בן גמליאל אומר משום רבי יהושע, מיום שחרב בית המקדש אין יום שאין בו קללה, מי מצטל, אמר רבי אבין בשם רבי אחא, ברכת כהנים מצטלת. והנה מצוה צגמרא (סנהדרין קצ). אמר רבי ינחק, אין לך כל פורענות ופורענות שצאה לעולם שאין בה אחד מכ"ד צהכרע ליטרא של עגל הראשון, שנאמר (שמות לב לד) וציום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם. נמצא שכל הקללות והפורעניות המתרגשות וצאות לעולם, שורשם נובע מחטא העגל, וברכה כהנים היא המצטלת אחס.

כי לכן נרמז צפרשת מתן חורה (שמות יט ו) ואחס תהיו לי ממלכ"ת כהני"ם, ללמדנו שהקדים הקצ"ה את הרפואה קודם המכה, ונתן להם עבודת הכהנים לצטל הקללה והפורענות העתידה לבא עליהם אם לא יעמדו בנסיון של חטא העגל.

וזוה שדרש המדרש, מהיכן זכו ישראל לברכה כהנים רצון אמרי ממחן חורה, כי בשעת מתן חורה כאשר ראה הקצ"ה שנתאוו ישראל לשור שצמרכבה ועחדין לעשות את העגל, מאז הקדים את הרפואה קודם המכה ונתן להם ברכה כהנים כדי לצטל את הפורענות העתידה לבא עליהם אם יכשלו בצאתו החטא, ולהפכו לעוזה ולברכה.

*

ד עוד יש לפרש המדרש, מהיכן זכו ישראל לברכה כהנים, רצון אמרי ממחן חורה, שנאמר כה תאמר לבית יעקב.

והנראה ששנקדים להתבונן מפני מה נאמרה ברכת כהנים בלשון יחיד יצרכך ה' וישמרך וגו', והרי איפסקא הילכתא (אורח חיים ריש סימן קכ"ח) דאין ברכת כהנים צפחות מעשרה, ואם כן היה מן הראוי לומר לציבור בלשון רבים יצרככם ה'.

אמנם ציחור הענין כי זרכי עמך ישראל מרובים וכולם עיניהם נשואות אל אציהם שצשמים להשפיע להם ברכה וישועה צבני חיי ומזוני, אבל אינו דומה צקשת אחד לחצירו, כי יש מי שנחצרך צצנים וצצנות והואצוחיו מרובות לזונס ולכלכלם, ויש מי שצניו הגיעו לפרקן וצריך להשיאן אשה, ויש מי שמצקש רפואה וישועה, וצכן מן ההכרח שצצא השפעת ברכה לכל אחד ואחד צפרעיות למלא משאלות לבו לעוזה, ולא הרי ההשפעה שצשפעת לאחד

והנה איחא צמדורש (שמו"ר פמ"ג ס"ח) כי בשעת מתן חורה ראו ישראל ארצט חיות שצמרכבה, ונחאו לצורת שור שצו, ומזה נחגגל הדבר ועשו את העגל, עיי"ש. נמצא כי שורש חטא העגל התחיל בשעת מתן חורה. אמנם כבר אמרו חכמים (מגילה יג:) אמר ריש לקיש, אין הקצ"ה מכה את ישראל אלא אם כן צורה להם רפואה תחילה, שנאמר (הושע ז א) כרפאי לישראל ונגלה עון אפרים. ולפי זה י"ל

תורה קיבל כל אחד ואחד מישראל את התורה
בדיבור מיוחד כפי שכלו והשגתו, ועל כן צשכר
זאת זכו לקבל גם שפע פרנסה וכלכלה בצרכה
מיוחדת לכל אחד ואחד.

L
*

ה אן יאמר צביאור המדרש, מהיכן זכו ישראל
לצרכה כהנים, רצון אמרי ממתן תורה,
שנאמר כה תאמר לבית יעקב.

וגראה צהקדם זכרי הגמרא (סוטה יד.) דרש
רבי שמלאי, תורה תחילתה גמילות
חסדים וסופה גמילות חסדים, תחילתה גמילות
חסדים, דכתיב (בראשית ג כא) ויעש ה' אלהים
לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם, וסופה
גמילות חסדים, דכתיב (דברים לד ו) ויקבור
אותו בגיח. ולכאורה יש לדקדק מפני מה הביא
את הפסוק ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו
כתנות עור, והלא כבר מצינו בחורה מקודם לכן
ענין גמילות חסדים, ככתוב (בראשית ז כב)
ויצן ה' אלהים את האלע, ודרשו חז"ל (עירובין
יח.) מלמד שקילעה הקצ"ה לחוה והביאה לאדם
הראשון, ויביאה אל האדם, מלמד שעשה הקצ"ה
שושציות לאדם הראשון.

אכן י"ל דאז צשעה שקילעה הקצ"ה לחוה
ונעשה שושציות לאדם הראשון, עדיין היה
קודם החטא, ואין זה רצוחא כל כך ששעה
הקצ"ה עמהם גמילות חסדים צעת הווא, מה
שאין כן ענין ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו
כתנות עור, דצר זה כבר היה אחר החטא, ועל
זה דרש רבי שמלאי תורה תחילתה גמילות
חסדים, ללמדנו שהקצ"ה גומל חסד עם האדם
אף לאחר שחטא, כי מקור העוצ רואה להטיב
לכל ידח ממנו נדח, ואף כאשר נכשל האדם
בחטא ופשע לא יחפון צמות המת כי אם צשובו
מדרכו וחיה, ועל כן גומל עמו חסד ומקרבו
בימין דקרו למטן ישוב אל ה' וירחמהו.

כהרי ההשפעה שנלרך להצירו, ומהאי עעמא
נאמרה צרכה כהנים צלשון יחיד, כדי לצרך לכל
אחד ואחד צפרטיות כפי מה שצריך לו לצדו.
(ועיין צייטצ לצ, צפרשתן מ"ש לדרכו).

וע"ז דרך זה אמרתי לפרש אמרנו צצרכה
המזון, כי הוה אל זן ומפרנס לכל ומטיב
לכל ומכין מזון לכל צריותיו אשר צרה, ולכאורה
יש לדקדק צכפל הלשון, דמאחר שכצר אמר
שהקצ"ה זן ומפרנס לכל, מדוע צריך לחזור
ולומר ומכין מזון לכל צריותיו אשר צרה, אך לפי
האמור מצוחר על נכון, כי מקודם אנו משצחים
כי הוה אל זן ומפרנס לכל ומטיב לכל, והכוונה
על הכלל כולו שהקצ"ה זן ומפרנס לכל צאי
עולם מקרני ראמים ועד ציני כנים, ושזו אחר
כך אנו אומרים ומכין מזון לכל צריותיו אשר
צרה, היינו מה שהקצ"ה מפרנס ומכלכל לכל
אחד ואחד צפרטיות די מחסורו אשר יחסר לו.

ודגדה כי כן מצינו צמתן תורה, כי תורתנו
הקדושה ניחנה לכל ישראל צכלליות
צמעמד הנצחר על הר סיני, אצל חוץ מזה קיבל
כל אחד ואחד מישראל את התורה צפרטיות כפי
שכלו וכפי השגתו, וכדאיתא צמדרש (שהש"ר
פ"א ס"ב) צפסוק ישקני מנשיקות פיבו, מלמד
שהדיבור עלמו היה מחזר על כל אחד ואחד
מישראל, ואומר לו מקצלני אחכ עליך, כך וכך
מלות יש צי, כך וכך דינין יש צי, כך וכך
עונשין יש צי, כך וכך מתן שכר יש צי, והוה
אומר הן והן, מיד הדיבור נושקו על פיו ולמדו
התורה. ואפשר לומר כי מטעם זה נאמרו עשרת
הדצרות צלשון יחיד, אנכי ה' אלהיך, לא יהיה
לך, כי כל דיבור ודיבור נאמר לכל אחד ואחד
מישראל צפרטיות כפי שכלו והשגתו.

וזזה שדרש המדרש, מהיכן זכו ישראל לצרכה
כהנים, פי' מהיכן זכו לצרכה כזו שצצח
ההשפעה צפרטיות לכל אחד ואחד די מחסורו
אשר יחסר לו, רצון אמרי ממתן תורה, כי צמתן